

HET KONINKLIJK NEDERLANDSCH CIRCUS

onder Directie van den Heer

O S C A R C A R R É

Standplaats op de GROOTE MARKT te 's-HERTOGENBOSCH

ALLE AVONDEN

GROOTE BRILLANTE VOORSTELLINGEN

IN DE

HOOGERE RIJKUNST

PAARDENDRESSUUR

GYMNASTIEK.

HET NON PLUS ULTRA IN DE PAARDENDRESSUUR

DE ACHT TRAKHENER HENGSTEN.

(Advertentie Juni 1872.)

HET KONINKLIJK NEDERLANDSCH CIRCUS

OSCAR CARRÉ.

DE HISTORIE VAN DIT PAARDENSPEL NADER BESCHREVEN
EN
IN HET BIJZONDER HUN GASTSPELEN TE 's-HERTOGENBOSCH.

In het jaar 2006, dat uitgeroepen is tot het jaar van het circus, richten we onze schijnwerpers graag op de acrobaten, clowns en paarden van het roemrijke circus Carré.

's-Hertogenbosch, mei 2006.

Henk Bruggeman   Archiefonderzoek.

Robin van Tiel   Realisatie publicatie.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	blz 2.
Programma Circus Wilhelm Carré uit 1868.....	blz 3.
Circus Carré.....deel 1.....	blz 4.
Foto: Circusaffiche bij het 100 jarig bestaan van Theater Carré Hoge Schoolrijder Oscar Carré.....	blz 6.
De Geschiedenis van de circusfamilie Carré.....	blz 7.
Foto: Oscar Carré en zijn Trakhener Hengsten.....	blz 9.
Circus Carré.....deel 2.....	blz 10.
Foto: Circus gebouw Carré aan de Amstel te Amsterdam.....	blz 16.
De tragische treinramp van 1891.....	blz 17.
Foto: Oscar Carré en zijn gezin.....	blz 20.
Circus Carré.....deel 3.....	blz 21.
Foto: Affiche van Circus Albert Carré.....	blz 28.
Bronnen.....	blz 29.
Bijlagen.....	blz 30.
Foto: Plan tot aanleg van een circusterrein aan de Stationsweg.....	blz 31.
Circus Carré in 's-Hertogenbosch.....	blz 32.
Transport en Opbouw van het Circus Carré.....	blz 33.

PROGRAMMA CIRCUS WILHELM CARRÉ
29 JUNI 1868.

Circus Carré,
GROOTE MARKT TE 'S HERTOGENBOSCH.

Maandag den 29 Junij 1868.

**ONVERHOORDELIJKE
LAATSTE VOORSTELLING.**

ter benedee van den geachten School- en Kunstrijder
den Heer OSCAR CARRÉ.
*Zellende bij deze Voorstelling alles worden aangevend
om dezelfde zoo schitterend mogelijk te maken.*

26 DEBUT

DONNÉE AVEC LE CONCOURS DE

M. LUDOVIC LOZADA

le plus célèbre Jongleur américain voyageant en
Europe, qui exécute les Jeux de la Cour
de Henri III.

VOOR DEN EERSTEN KEER:

DE NEDERLANDSCHE ELEVE VAN DEN BENEFICANT,

welke korten tijd onderrigt ontving, zal voor
't eerst optreden.

GYNASTISCHE VOORSTELLING.

der Familie HEUBERGER, in hare buitengewone
kunstoefeningen.

MADRILENE, SPAANSCH NATIONALE DANS,
uitgevoerd te paard, door Mile BENARD.

DE ENGELSCH JOCKEY,

door den heer TURNEUR; dezelve zal van den grond
af op den rug van een galopperend paard springen, zon-
der hetzelfde met de handen aan te raken.

HET SCHOOLPAARD ATLAS,
in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door W. CARRÉ.
Het zal zich door striksprongen bijzonder onderscheiden.

De Heer Alexander Loyal,
zal te paard staande Salto Mortales uitvoeren en
eindigen met den grooten

VOOR DEN EERSTEN KEER:

DE BIJSCHOOL
met drie achter elkander loopende paarden BEN-ZARIF,
GRISLUDIS en BASSARA, gedresseerd en bereiden
door den Beneficant. Tot slot zal hij den sprong
over een 6 voet hooge vaste Barrière door het
springpaard MONTENEGRO doen uitvoeren.

10 minuten Pauze.

De Akademische Volkje en Saltomortales
over 5 paarden door de Heeren van het Gezelschap.

DE VEERENDE WED. BERNARDINI
tegelijktijd gedresseerd en voorgesteld door
den Beneficant.

Debut des berühmten Gymnastiker

MR. HERBERT.

PAS DE DEUX GRABERIX,
op twee paarden door Mile AMALIA SALAMONSKA
en den Heer HEUBERGER.

VOOR DEN EERSTEN KEER:

DE DUIVEL IS LOS.

uitgevoerd door den Beneficant met zijn bevelingspaard
SERAFINO, waarmee hij door vorige hoepelsprings
reeds tot heden nimmer is verhoond.

Debut van Miss ELLA.

**GROOTE VOORSTELLING EN JOCKEYS-OEFENINGEN OP EEN
GROOTEN KOEHL**

door Mr. BURGESS.

TOT SLOT:

CIVIL QUADRILLE.

Gereden door 4 Dames en 4 Heeren.

*Ik verzocht mij het getrede Publiek tot deze laatste Voorstelling
uit te noodigen, met de verzekering dat ik zeer als de overigen mededeelen
alles bijproeven zal om 't een geschriftelijk oordeel te verschaffen.*

Achtbarend,

OSKAR CARRÉ.

Hoogst gevoelig over het vriendschappelijk ontfaan in deze stad
door mij en de mijnen ondervonden, beting ik bij deze mijnen her-
telijken dank. Mocht ik bijtellen hebben gegrepen, dat het mijn best is
mijn zoo goed georganiseerd gezelschap, steeds tot meerdere hoogte
op te voeren, het geachte 's Hertogenbosche publiek heeft ook gedou-
rende deze kermiss gekoond, dat het dien liver op zijn stiel, heegden
mij tot spoorslag thans zal alsoo voort te gaan, hierbij de hartelijken
wensch uitgedrukt, nog vele jaren die gelegenheid te mogen ondervinden.

Met eene groote en hartelijke vaarwel, teeken in mij
WILLIAM CARRÉ.

Directeur.

Gedruckt bij de Wed. D. A. A. DE ROOIJ, te 's Bosch.

CIRCUS CARRÉ.**1e deel.**

De uitgebreide krantencollectie in het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch geeft ons de gelegenheid om nader onderzoek te doen omtrent de vele voorstellingen welke dit circus in de loop der jaren in onze stad gegeven heeft.

De oudste vermelding hierover kwamen we tegen in de Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant van het jaar 1867.

De inwoners van onze stad maken zich op voor de jaarlijkse kermisweek.

Traditiegetrouw zal ook deze kermis beginnen op de zondag vòòr 24 juni.

Gebruikelijk was het in die jaren, dat er tussen de attracties van dit volksfeest zich ook een circus bevond. Deze paardenspelen waren ondernemingen, die er mochten zijn. Zo kwamen we in de krantenleggers van het archief bekende namen tegen als: G. Sinon; van Aken; Loiset; Kinsbergen; Blondin; Blanus; Dassie en vele anderen.

In het hier genoemde dagblad, dat tweemaal in de week verscheen, kwamen we in deze periode de navolgende advertentie tegen.

CIRCUS W. CARRÉ.

De ondergetekende heeft de eer het Geëerde Publiek van 's-Hertogenbosch en omstreken bekend te maken, dat hij met zijn groot:

KUNSTRIJDERS GEZELSCHAP.

uit Dordrecht alhier is gearriveerd om gedurende de kermis iedere dag voorstellingen te geven in de:

*Hoogere Rijkunst Paarden Dressuur Mimiek en Gymnastiek
alsook groote Pantomimes met zijn eigen muziekkorps.*

Daar hij de eer heeft, voor het eerst met zijn Personeel alhier op te treden, zoo heeft hij kosten noch moeite gespaard, om den bijval te verwerven, dien hem tot dusver overal te beurt viel en hoopt hij met een druk bezoek vereerd te worden.

*Het circus staat op de Grootte Markt en is zeer net ingerigt.
Eerste voorstelling Woensdag 26 Juny*

W. CARRÉ*Directeur.*

De verslaggever van ons Dagblad was bij de première van deze circusvoorstelling aanwezig en gaf hierover het navolgende uitgebreide verslag.

*Het circus Carré is gisteren avond op eene glansrijke wijze geopend.
Het Bossche publiek, dat den naam kende door den heer Carré allerwege gemaakt, was in ruime mate opgekomen.*

De groote verwachting, welke men had, is meer dan voldaan; het personeel is zeer goed, de kostuums zijn rijk en smaakvol; de paarden zijn juwelen van schoonheid en daarbij wonderen van dressuur.

Wil men een onbegrijpelijk ensemble zien van kracht, behendigheid, gratie en overschoone tafereelen: men begeve zich dan naar het circus Carré.

Men zal zich verwonderen over de stoute exercitiën, over de duizelingwekkende luchtsprongen der geoefende ruiters, over de keurige equestrische oefeningen der Heeren en Dames, over de schoolpaarden van den uitmuntende dresseur, de Heer Carré, terwijl de koddige clowns door hunne aardigheden de voorstellingen aller aangenaamst afwisselen.

Gedurende deze kermis, dagelijks veranderingen van de Groote Brillante Voorstelling.

Het jaar erop - 1868 - presenteerde Carré zich wederom op onze markt tijdens de Bossche Kermis.

Opvallend detail in deze jaren was, dat het circus afweek van het aantal kermisdagen en soms aanmerkelijk langer in onze stad verbleef.

In deze periode verschenen er ook regelmatig advertenties in het genoemde dagblad over het circus; niet alleen omtrent aankondigingen maar ook voor het huren van gemeubileerde kamers voor dit kunstrijdersgezelschap. “ *Gegadigden kunnen zich melden aan de tent op de Groote Markt bij de Timmermansbaas* ”.

CIRCUS W. CARRÉ

Standplaats Groote Markt te 's-Hertogenbosch.

Gedurende de Kermis, alle avonden Groote Brillante Voorstellingen met Ballet – Pantomime, zoowel te voet als te paard.

Debut der beroemde Miss Ella alsmede van Mr. Hebert de beroemdste Gymnastieker van dezen tijd.

Prijzen der plaatsen:

<i>1e rang</i>	<i>f. 1,49</i>
<i>2^e rang</i>	<i>f. 1,00</i>
<i>3^e rang</i>	<i>f. 0,50</i>

Aanvang des avonds ten 8 ure.

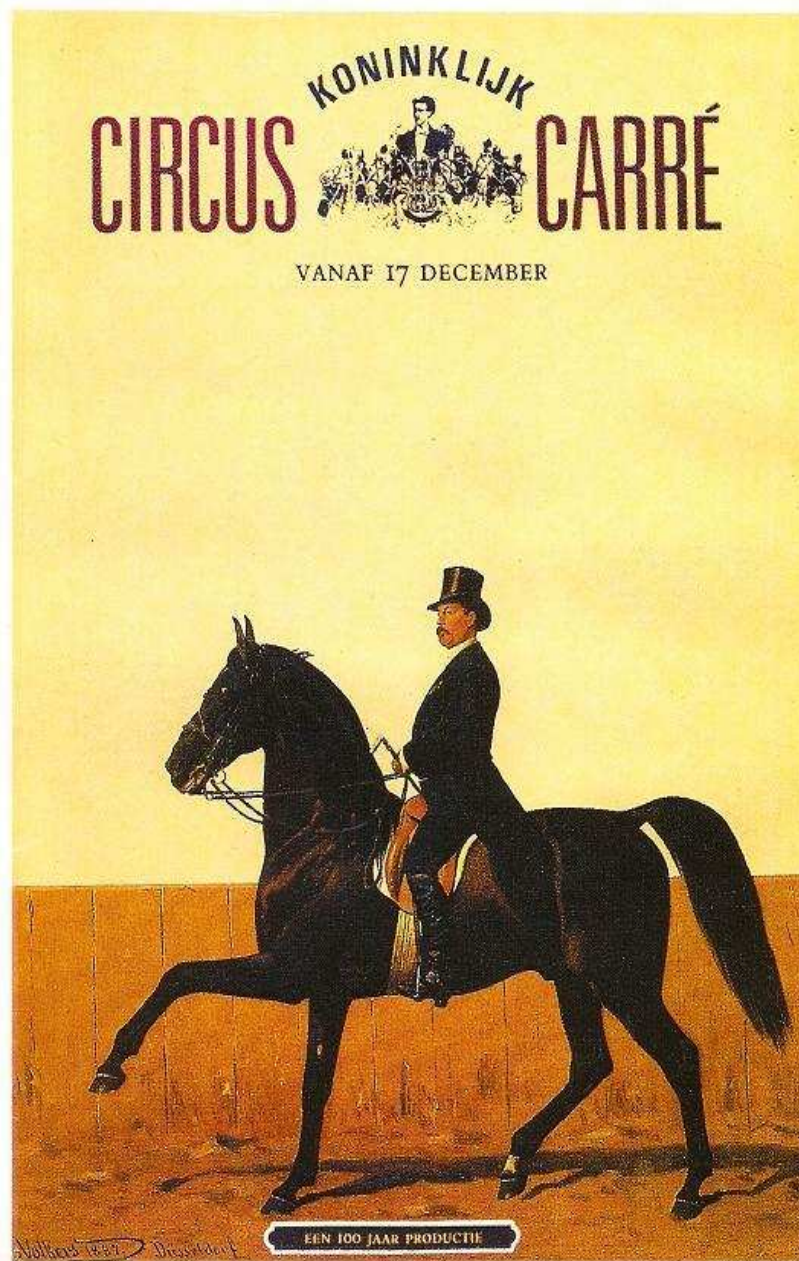

Dan moeten we een paar jaar geduld hebben voor we dit circus weer opnieuw kunnen begroeten in onze stad.

Voor ons is dit een mooie gelegenheid om iets meer te vertellen over de oorsprong van dit circus en de familie Carré.

CIRCUSAFFICHE BIJ HET 100 JARIG BESTAAN VAN THEATER CARRÉ.

HOOGE SCHOOLRIJDER OSCAR CARRÉ.

HET VERHAAL OVER DE FAMILIE CARRÉ.

De stamvader van dit circus Wilhelm Carré, geboren in 1817 in het Oost – Pruisische plaatsje Rössell, leerde de fijne kneepjes van het vak in het Circus Briloff waar hij door zijn vader geplaatst was.

Wilhelm trouwde in 1842 met de Rotterdamse paardrijdster Käetchen de Gast.

Eèn van de kinderen, welke uit dit huwelijk geboren werden, was hun zoon Oscar.

In 1853 startte Wilhelm, samen met zijn vrouw, een eigen circus. Na omzwervingen door Oostenrijk, Duitsland en Frankrijk belandde hij rond 1860 in Nederland.

Van het Amsterdamse stadsbestuur kreeg Wilhelm Carré in 1866 toestemming om een houten circusgebouw te plaatsen in de Plantage.

In dit vaste onderkomen van zijn onderneming was het vooral zoon Oscar welke hier triomfen vierde als hoge schoolrijder en paardendresseur.

Toen Wilhelm in 1868 met zijn directeurschap stopte, zette Oscar (1846 – 1911) deze traditie van zijn vader voort. Niet alleen, dat zijn programma's uitblonken door topnummers uit die tijd, maar ook de outillage van het gebouw wist hij steeds te verbeteren.

Via het Amstelveld en een terrein naast het Paleis van Volksvlijt, verhuisde het circus in 1880 naar de huidige plaats aan de Amstel.

Weliswaar was het op dat moment nog steeds een houten gebouw, maar in 1887 liet hij dit vervangen door een stenen gebouw. In deze Amsterdamse circus-entourage vierde hij de grootste successen uit zijn loopbaan.

Inmiddels had zijn onderneming het predikaat “ Koninklijk “ verkregen, hetgeen hij te danken had aan een optreden voor de Koninklijke Familie in 1870 op paleis “ Het Loo “ Het circus, beroemd om zijn paarden waarvan er meer dan 80 van alle rassen in de stallen stonden, maakte vanaf de jaren 1880 tournees naar Duitsland, Oostenrijk, Rusland, Scandinavië en zelfs Turkije.

Circus Carré had niet alleen een eigen circusgebouw te Amsterdam maar ook in Keulen.

Op het toppunt van zijn roem sloeg het noodlot toe.

Toen het complete circus in 1891 met haar directie en vergezeld van artiesten en overig personeel, alsmede een grote collectie dieren via het spoor op weg was naar Hannover voor een gastspel, kwam de speciale circustrein nabij het plaatsje Kirchlängern in botsing met een personentrein.

De gevolgen waren rampzalig. Er vielen vijf doden; waaronder mevrouw Carré – Salamonsky. Onder artiesten en personeel waren ruim 22 zwaar en licht gewonden.

Oscar probeerde deze zware slag te boven te komen. Na een moeilijke periode mocht hij toch het genoegen smaken om zijn circus opnieuw een tijdperk van redelijke bloei binnen te leiden. Helaas waren de onmisbare bedrijfsinkomsten om het geheel in stand te houden aan het verbleken. Alle inspanningen van Directie en personeel ten spijt, bleef het publiek weg. De inkomsten wogen niet meer op tegen de uitgaven en er ontstonden schulden.

Toen tragisch genoeg in 1897 zijn tweede vrouw Ada Graham - welke als hoge schoolrijdster in het programma stond – overleed, miste hij de moed om verder te gaan.

Een laatste poging om zijn circus te redden was het plan, dat hij ontwikkeld had voor een vast circusgebouw te Scheveningen. Door allerlei oorzaken en tegenwerking bleek dit plan echter gedoemd te mislukken.

Hij zag geen andere oplossing meer, dan zijn gezelschap te ontbinden. Voor zijn kinderen en naaste familie vond hij een engagement bij circus Salamonsky in Riga.

Op 30 Augustus 1897 gaf hij zijn laatste voorstelling in de circustent welke opgesteld stond op het Gevers Deynootplein te Scheveningen.

Een deel van de inventaris werd verkocht om de schuldeisers te betalen.

Oscar zelf vertrok naar Keulen in de hoop op betere circustijden in Nederland.

Steeds opnieuw komt het verhaal naar voren, dat Oscar Carré na afloop van deze voorstelling in Scheveningen zijn 12 lievelingspaarden mee de duinen innam en ze èèn voor èèn doodschoot. Hij kon het niet opbrengen om deze Trakhener hengsten in andere handen over te zien gaan.

Toch zou de naam van Circus Carré in de wereld van zand en zaagsel terug komen.

Maximiliaan Carré keerde na twee engagementen terug uit het buitenland; stichtte een circus en wilde daarmee de traditie voortzetten. Zijn grote kracht als circusondernemer kwam tot uiting in het presenteren van spectaculaire pantomimes. Hij slaagde erin om daarmee een aantal jaren zijn bedrijf met meer en soms met minder succes in stand te houden.

Het circusbloed kruipt toch waar het niet gaan kan; Oscar kwam de gelederen versterken en nam de teugels weer in handen.

Inmiddels was hij voor de derde keer getrouwd met de kunstrijdster E. Maud Adams.

Een glansrijk hoogtepunt uit deze periode moet geweest zijn het 40-jarig jubileum als directeur van het circus Carré, dat hij in 1909 op luisterrijke wijze vierde.

Nog eenmaal beleefde het circus Carré een (zij het weliswaar korte) bloeiperiode.

Op 29 juni 1911, toen het circus op tournee was in Denemarken, stierf Oscar in Kopenhagen.

Zijn stoffelijk overschot werd overgebracht naar Amsterdam, waar het een laatste rustplaats vond in het familiegraf te Zorgvlied tussen zijn eerste en tweede vrouw.

De Directie kwam tot het onvermijdelijke besluit: het was voorbij met het circus.

Het eens zo roemrijke circus werd te koop aangeboden.

Op 1 Oktober 1911 vond te Bussum de laatste voorstelling plaats en viel het doek voor het circus, dat ooit zo'n glorieuze tijd gekend had.

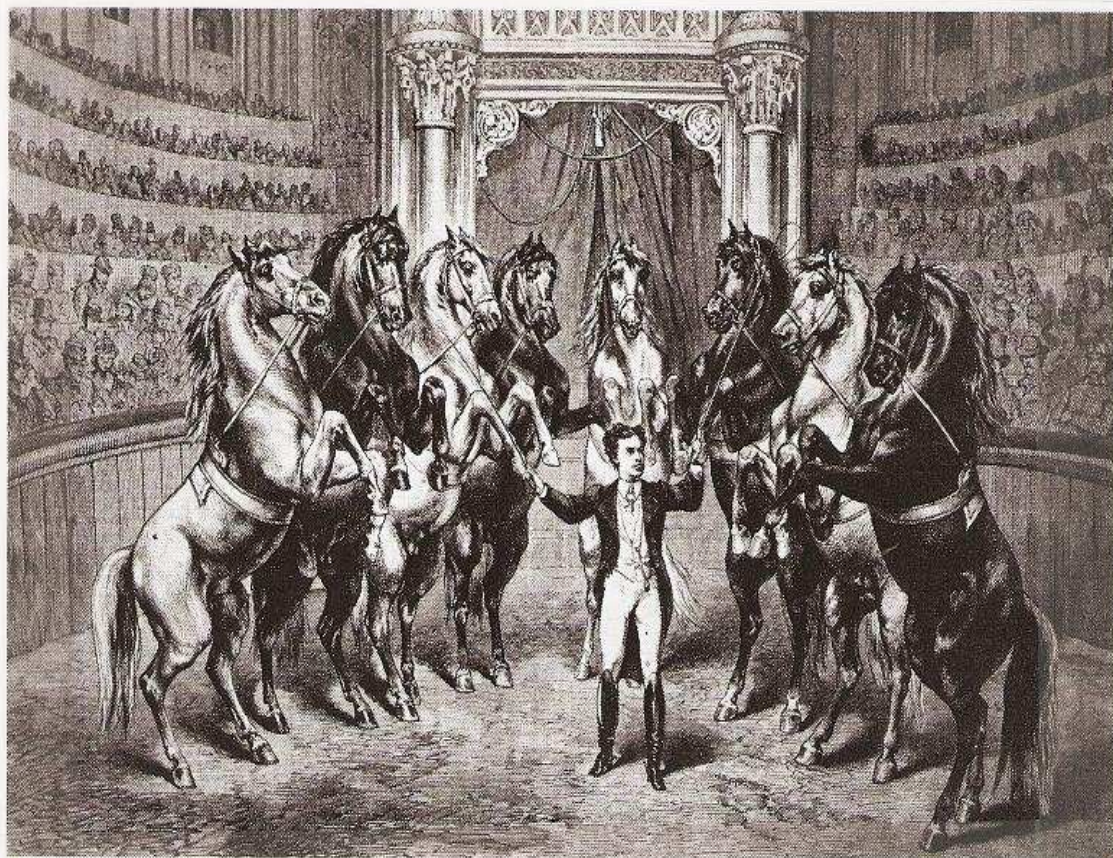
Ook Albert Carré heeft nog een poging gedaan om de naam Carré te doen herleven, maar veel geluk viel hem daarbij niet ten deel. In 1912 werd zijn tent in Bremershaven door een storm zwaar beschadigd. Toen de eerste wereldoorlog uitbrak stond zijn circus opgesteld in Frankfurt. Uiteindelijk moest ook hij in de twintiger jaren van de vorige eeuw (1923) zijn pogingen staken.

Een vrij korte periode is hij nog in engagement geweest bij Cirque d'Hiver in Parijs.

Hij overleed in 1932

De rijke herinneringen aan dit bijzondere circusgeslacht zijn bewaard gebleven door het fraaie gebouw aan de Amstel te Amsterdam waar ook anno 2006 nog steeds circus uitvoeringen gegeven worden.

FOTO'S: OSCAR CARRÉ EN ZIJN TRAKHENER HENGSTEN.

De kalender geeft het jaar 1872 aan.

Door de berichtgeving in de plaatselijke krant wordt het ons duidelijk, dat de directie over dit circus nu gevoerd wordt door de oudste zoon: Oscar.

Na afloop van het circusseizoen in 1868 had Oscar Carré de zaak van zijn vader overgenomen.

Ook valt het ons op dat het circus het predikaat Koninklijk heeft gekregen.

Door de presentaties van zijn programma stond het circus Carré in de warme belangstelling van het Koningshuis. Met name Koning Willem de derde was een groot bewonderaar van het optreden van Oscar. Tijdens het staatsbezoek van de Russische Tsaar aan ons land ontving Oscar Carré de vererende uitnodiging om met enkele leden van zijn gezelschap een speciale voorstelling te geven op Paleis het Loo.

Dit was zo'n succes, dat Koning Willem de derde aan dit circus in 1870 het predikaat Koninklijk toekende.

In het dagblad van 's-Hertogenbosch kondigt het Koninklijk Nederlandsch Circus onder Directie van den Heer Oscar Carré zijn komst aan.

Het staat opgesteld op de Grootte Markt.

De eerste voorstelling is op maandag 24 Juni des avonds ten 8 ure.

Er wordt nadrukkelijk op gewezen, dat er slechts zeven voorstellingen worden gegeven in 's-Hertogenbosch.

Het laatste optreden zal plaats vinden op Zondag 30 Juni 1872.

In een extra advertentie, geplaatst in dit blad, lezen we de mededeling dat in de grote voorstelling van heden woensdag 26 juni te zien zijn:

Het Non Plus Ultra in de Paarden Dressuur de ACHT TRAKHENER HENGSTEN.

Kennelijk was dit nummer nog niet klaar, want bij een volgend optreden in 1879 werd het publiek uitvoerig over het optreden van deze paarden ingelicht.

Aan de hand van een uitgebreide serie advertenties in het jaar 1879 = de kermis is dan verplaatst naar de 2e zondag in september = vernemen we, dat het Koninklijk Nederlandsch Circus Oscar Carré hier zal optreden van 22 April tot en met 11 Mei op de Grootte Markt. We lezen hierin ook nadere informatie over deze voorstellingen.

Het bijzonder gekozen Programma, onder medewerking van alle eerste, Kunstenaars en Kunstenaressen in hunne grootst uitstekende productiën; berijding en voorstelling der uitmuntende School- en in vrijheid gedresseerde Paarden, o.a. de Koningen der Hippologie, de beroemde:

12 TRAKHENER HENGSTEN

tegelijktijd en op dezelfde wijze in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door den Directeur O. Carré. Alle de 12 Hengsten zullen zich op kommando op de achterpoten stellen en in deze positie geruime tijd blijven staan.

Tot slot der voorstelling zal afwisselend worden gepresenteerd:

a. CARNAVAL OP HET IJS.

*Pantomime à grand Spectacle van den Directeur O. Carré, uitgevoerd door het geheele Personeel, benevens het Corps de Ballet van 20 Dames.
Magisch Fantastische Verlichting door meer dan 200 Lampions à la Giorno.
Muziek van den Kapelmeester G. Reich.
Schaatsenrijders – Quadrille door 10 Dames en 10 Heeren.
Corso – Sleedevaart bij Sneeuwval en Electriche Verlichting.*

b. EEN TOOVERFEEST DER KONINGIN VAN ABYSSINIE.

*Pantomime à grand Spectacle van den Directeur O. Carré, uitgevoerd door het geheele Gezelschap.
Solo - en Ensemble Dansen door 20 Dames,
Muziek van den Kapelmeester G. Reich.
Nieuwe Costumes, Requisiten enz. van J. Tahl.*

Openings Tafereel:

DE AFRIKAANSCH E JACHT.

waarin: Kabylen (volksstam Noord-Afrika) te Paard; Olifanten; Zebra's; Antilopen; Lama's; Kameelen; Kangoeroes; enz.

Slot Tafereel:

GROOTE FEESTELIJKE OPTOCHT DER KONINGIN.

De prijzen der plaatsen bedragen: 1e rang f. 1.49 2e rang f. 1,00 3e rang f. 0,60

Plaatsen zijn te bespreken à 10 cents extra per plaats.

De kaarten zijn alleen geldig voor den dag waarop zij genomen zijn.

Uitvoerige programma's zijn des avonds in den circus bij de Controleurs à 10 cents verkrijgbaar.

Op woensdag des namiddags 2 uur voorstelling voor Kinderen en hunne Begeleiders tegen veelverminderde prijzen.

Op zondag 27 April aanstaanden zal het Circus voor het geëerde Publiek van 's-Hertogenbosch en omstreken kosteloos te bezichtigen zijn van 10 tot 4 uur.

Op Dinsdag den 6e Mei ten 11 u. 45 m. een extra Avond Trein van 's-Bosch naar Boxtel = Oosterwijk en Tilburg.

(zie ook de bijlagen A. en B.)

Een overvolle Grote Markt met de Kermis attracties van het jaar 1884 was er de oorzaak van, dat het circus Oscar Carré moest uitwijken naar de Esplanade; met alle consequenties van dien.

Het publiek was daardoor kennelijk de weg naar dit circus kwijt geraakt.

De eerste voorstellingen werden matig bezocht

Gelukkig werd de belangstelling in de tweede week aanmerkelijk beter.

De krant meldde daarover:

Het circus deelt thans meer en meer in de gunst van het publiek, niet alleen uit deze Gemeente maar ook uit de omstreken.

Dank voorzeker de vele moeite, die de Directeur zich geeft om zijn voorstellingen op ieder gebied zo luisterrijk en aantrekkelijk mogelijk te maken

De Directie = zo zien we in de advertenties = hanteerde verschillende entreprijzen.

Kindervoorstellingen.

1e rang f. 1,00   2e rang f. 0,60   3e rang f. 0,30

Avondvoorstellingen.

1e rang f. 1,49   2e rang f. 1,00   3e rang f. 0,60

Abonnementskaarten voor alle voorstellingen à f. 15,00 per persoon.

De reeds genoemde matige opkomst van de bezoekers naar deze voorstellingen zou wellicht mede te verklaren zijn door de stroom van geruchten in onze stad over de slechte constructie van de circustent.

Het Provinciaal Noordbrabantsch en 's-Hertogenbosch Dagblad belichtte deze affaire.

Het doet ons genoegten slotte hierbij te kunnen voegen, dat loopende geruchten omtrent mindere soliditeit van de tent ten eenemale ongegrond zijn.

Van geachte zijde ontvingen wij dien aangaande den uitslag van het van gemeentewege ingestelde onderzoek door de volgende mededeeling.

Het ingestelde onderzoek tijdens den opbouw van het circus en gisteren, toen het kant en klaar was, heeft niet èn bemerking uitgelokt betreffende de soliditeit en hechtheid van het circus, maar integendeel bleek het geheel over solied, goed opgetrokken te zijn, zoodat enkele schreeuwers, die het bekende leugenachtige en verdacht makende praatje in de wereld hebben gebracht, zouden verdienen, in algemeene trekken de les te worden gelezen.

Ter aanvulling op dit optreden van het Koninklijk Nederlandsch Circus Oscar Carré te 's-Hertogenbosch publiceren wij bijgaande de programma's van deze:

Brillante Voorstellingen.

PRIJS 10 CENTS.

's-Hertogenbosch. Standplaats Esplanade.

KONINKLIJK NEDERLANDSCH

Circus Oscar Carré.

VRIJDAG 5 SEPTEMBER 1884,

's AVONDS TEN 8 URE

Groote Buitengevone Voorstelling

in de

HOOGERE RIJKUNST, PAARDENDRESSUR, GYMNASIEK EN PANTOMIME.

Programma:

1. Mr. Artizelli,
in zijne Parfors toeren te paard.
2. Entrée comique
door de Gebroeders M. M. Harry en Fred.
3. De Indiaan,
scène te paard door Mr. Jacques.
4. Groote Komieke Entrée
met Stoeten door den beroamden Clown Mr. Góssner.
5. Mr. Elwell
met zijne bewonderenswaardig gedresseerd Honden.
6. Tigeretto, Vuurpaard
(uit de Stronsbergische School) in vrijheid gedresseerd
en voorgesteld door den Directeur O. Carré.
7. Mr. Angelino Ozessy
in zijne Saltomortales te paard.
8. Entrée comique Parodi
op de Danzeresse Pepita door den liefelijken Clown
Mr. Wolf.
9. Non Plus Ultra! VIJF OSSEN
in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door Mr. Nilson

10 MINUTEN PAUZE: Muziekpièce.

10. De Groote Akademische Voltige
en Saltomortales,
over 8 paarden door de Heeren van het Gezelschap.
11. Blitz Russische Hengt
(uit de Stoeterij van Z. D. H. Vorst Iwanovitsch Harwars)
in de Hoogeschool bereiden door Mlle. Wanda.
12. Miss Adams
in hare gracieuse dansen en buitengewone sprongen te paard.
13. De vliegende Houden
Komieke Intermezzo door de 3 Gebroeders M. M. Gozzini.
14. 10 Trakhener Hengsten
gezamenlijk in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door
den Directeur O. Carré.
15. Mr. Alfred Götze
in zijne Parforce toeren op het ongezaddelde paard als Jocky.
16. Roodbaard, Isabellenhengst
in de Hoogeschool gedresseerd en bereiden door den
Directeur O. Carré.

TOT SLOT DER VOORSTELLING

De Koninkl. Nederl. Post met 8 paarden
bereden door MI SCHUITENVOERDER.

De tusschenbedrijven zullen worden afgewisseld door Komische Intermezzo's Entrée's enz., door de CLOWNS en

AUGUST DE BOMME.

De Directie behoudt zich het recht voor ter omstandigheden eenige wijziging aan te brengen.

Morgen Zaterdag 6 September 1884,

's AVONDS TEN 8 URE.

Groote Brillante Voorstelling met variërend Programma.

Non Plus Ultra! Vijf Gedresseerde Ossen.

OSCAR CARRÉ,

Directeur van het Koninklijk Nederlandsch Circus.

Stadendrukkerij, J. KLAASSENS, 's-Hertogenbosch.

PRIJS 10 CENTS.

Sch. Sandlaats Esplanade.

KONINKLIJK NEDERLANDSCH

Circus Oscar Carré.

DONDERDAG 11 SEPTEMBER 1884,

's AVONDS TEN 8 URE

Groote Buitengewone Voorstelling

in de
HOOGERE RIJKUNST, PAARDENDRESSEUR GYMNASTIEK EN PANTOMIME.

Programma:

1. Mlle. Wanda à la Blondin. in hare buitengewone werkzaamheden op het gespannen koord	8. Mlle. Adèle Seiffert, in hare buitengewone werkzaamheden te paard.
2. Mr. Artizelli in zijne Parforectoeren te paard.	9. 10 Trakhener Hengsten gezamenlijk in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door den Directeur O. Carré.
3. Komiek Intermezzo's door de 9 Gebroeders M. M. Harry en Fred.	10. Mr. Alfred ~~Botzo~~ in zijne buitengewone werkzaamheden op het ongezadeldde paard als Jockey.
4. Mr. Elwell met zijne bewonderenswaardig gedresseerde Honden.	11. Parodie van den Engelschen Jockey, in zijne ongelooflijke sprongen op het ongezadeldde paard door August de Domme.
5. Tigeretto, Vuurpaard in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door den Directeur O. Carré.	12. Roodbaard, Isabellenhengst in de Hoogeschool gedresseerd en bereiden door den Directeur O. Carré.
6. Mr. Maximiliaan Carré in zijne interessante Jongleurskunsten te paard.	13. Non Plus Ultra! VIJF OSSEN in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door Mr. Nilson.
7. Entrée comique door de Clown Mr. Rosner.	

tien Minuten Dans-Muziek.

TOT SLOT DER VOORSTELLING

CARNIVAL OP HET IJS.

Groot spektakel Pantomime in 9 Tafereelen, garrangeerd door den Directeur Oscar Carré,
Uitgevoerd door het Gezamenlijk personeel en het corps de Ballet. Met Magische Fantastische verlichting.

VOORKOMENDE TABLEAUX.

1. Ballet-Divertissement, ter inleiding van het Carnaval, uitgevoerd door het Corps de Ballet in alle denkbare Nationale costumes (tot heden nog niet in een circus gezien) benevens een Harlekijn en een Pierrot. 2. Een verliedde paartje. 3. Ijs-beerendans. 4. De vroohjke schooljeugd. 5. a. Proeven van schaatsenrijden. b. Sneeuwballen gooien. c. Sleetje rijden. 6. Het verschijnen van den onderwijzer op het ijs. 7. Optreden van de daarvoor expresselijk geëngageerde Amerikaanse Schaatsenrijderstroep „MAYO“, welke ongelooflijke toeren uitvoeren. 8. Schaatsen-Quadrille van 8 Dames en 8 Heeren, in daarvoor naar de „Bellestudent“ expresselijk vervaardigde costumes. 9. Slot-Apotehose: Corso's Sledervaart bij Sinterjacht en Electriche Verlichting.

De tusschenbedrijven zullen worden afgewisseld door komische Intermezzo's Entrée's enz., door de CLOWNS en

AUGUST DE DOMME.

De Directie behoudt zich het recht voor naar omstandigheden eenige wijziging aan te brengen

Morgen VRIJDAG 12 SEPTEMBER 1884, 's Avonds ten 8 ure, Groote Gala-Voorstelling

eerste maal ASSCHEPOETSTER of het GLAZEN MULLTJE, groote Toover-uto

VATERDAG 13 SEPTEMBER 1884, TWEE GROOTE VOORSTELLINGEN, 's namiddags ten 1

voor Kinderen en Begeleiders tegen verminderde prijzen, 's avonds ten 8 ure, GROOTE RIJ

In beide Voorstellingen Asschepoetster.

OSCAR C

's-Hertogenbosch. Standplaats Esplanade.

KONINKLIJK NEDERLANDSCH

Circus Oscar Carré.

DINSDAG 16 SEPTEMBER 1884,

's AVONDS TEN 8 URE

Groote Parade-Gala-Voorstelling

in de
HOOGERE RIJKUNST, PAARDENDRESSUUR, GYMNASTIEK EN PANTOMIME.

Programma:

1. Mlle. Elisabeth Jacques, in hare voor- en achterwaartsche sprongen te paard. 2. De Hamburger Lompen-Handelaar Komieke Intermezzo door de Gebroeders M. M. Harry en Fred. 3. De Matroos in Zeestorm. scene te paard door Mr. Artzeff. 4. Mr. et Mad. Denys of de gevaarlijke Promenade, Komische scene op 2 paarden door verscheidene Heeren van het Gezelschap. 5. Mahmoud, Arabische Volbloedhengst, uit de Koninkl. Hongaarsche Hofstoeierij van Babelna in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door den Directeur O. Carré. (Cadeau van Hare Majesteit de Keizerin Elisabeth van Oostenrijk Hongarije.) 6. Mr. Maximiliaan Carre in zijne interessante Jongleurskunsten te paard.	7. Entrée met Stoelen door den beroemden Clown Mr. Rosner. 8. Wladimir, (Hannoversche Hengst) in de Hoogeschool gedresseerd en bereiden door den Directeur Oscar Carré. 10 MINUTEN PAUZE: Muziekpièce. o o Trakheer Hengsten gezamenlijk in vrijheid voorgesteld door de Directrice Mad. Amalia Carré. 10. Blitz Russische Hengst (uit de Stoeierij van Z. D. H. Vorst Imanowitsch Harwars) in de Hoogeschool bereiden door Mlle. Wanda. 11. Mr. Götze in zijne Parforce-toeren op het ongezadelde paard als Jockey. 12. Parodie van den Engelschen Jockey, in zijne sprongen op het ongezadelde paard door August de Domme.

VOOR SLOV DER VOORSTELLING

Asschepoetster of het Glazen Muiltje.

Groote Tooverpantomime met Ballet in 4 Tafereelen. Geheelop nieuw gearrangeerd met nieuwe Decoratiën, benevens een Corps de Ballet, welk een geheel nieuwen Dab, genaamd:

DE COSMOPOLITAIN

zal uitvoeren ter opulstering van het Tooverachtige Bal, voor den Circus met nieuwe Ideeën gearrangeerd door den Directeur O. Carré.

Costumes, Requisiten, Rijtuigen, naar Origineele Teekeningen.

UITGEVOERD ALLEEN DOOR KINDEREN.

In het 2e Tafereel: **Grande Quadrill Parisienne,** gedanst door 16 Kinderen.

Op het Hofbal verschijnen de vornaamste Monarchen, o. a.

1. Koning van België. 2. Thiers, Ex-President van Frankrijk. 3. Vorst von Bismarck. 4. Keizer Wilhelm van Duitschland. a. Prins Karel van Duitschland. b. Keizerprins van Duitschland.	5. Keizer Alexander Rusland. 6. Prins Josef, Keiz van Oostenrijk. 7. Napoleon I. Keiz van Frankrijk. 8. Frederik de Grot, genaamd de oude Fritz.	9. Abdal Hamid II, Sultan van Turkije. 10. Vorst Milan van Serbie. 11. Humbert, Koning van Italië. 12. Koning van Holland met zijne 2 Adjutanten.

De tusschenbedrijven zullen worden afgewisseld door Komke Intermezzo's Entrée's enz., door de **CLOWNS** en

AUGUST D. DOMME.

De Directie behoudt zich het recht voor naar omdauidheden eenige wijziging aan te brengen.

WOENSDAG 17 SEPTEMBER 1884. Twee Groote Vrstellingen, 's namiddags ten 2 ure Extra-Voorstelling voor Kinderen en Begeleiders tegen verminderde prijzen, 's avonds ten 8 ure GROOTE BIJZONDERE VOORSTELLING voor de laatste maal in beide Voorstellingen: Asschepoetster of het Glazen Muiltje.

DONDERDAG 18 SEPTEMBER 1884, 's avonds ten 8 ure, Groote Brillante Voorstelling voor de eerste maal: Reestspelen onder Ker Titus in de Volks-Arena te Rome.

OSCAR CARRÉ,

Stadsdrukkerij, J. KLAASSENS, 's-Hertogenbosch.

Directeur van het Koninklijk Nederlandsch Circus.

PRIJS 10 CENTS.

's-Hertogenbosch. Standplaats Esplanade.

KONINKLIJK NEDERLANDSCH

Circus Oscar Carré.

MAANDAG 22 SEPTEMBER 1884,

's AVONDS TEN 8 URE

Groote Buitengewone Voorstelling
in de
HOOGERE RIJKUNST, PAARDENDRESSUUR, GYMNASIEK EN PANTOMIME.

Programma:

1. Mil. Wanda in hare buitengewone werkzaamheden op het gespannen koord à la Blondin. 2. De twee Athleten. Krachtoefening op 2 paarden door M. M. Götze en Czessy 3. Entrée Gymnastiek door de 3 Gebroeders M. M. Gozzini. 4. Mr. Elwell met zijne bewonderenswaardig gedresseerde honden. 5. Tigeretto, Vuurpaard in vrijheid gedresseerd en voorgesteld door den Directeur O. Carré. 6. Mr. Czessy in zijne Saltomortales te paard. 7. Entrée comique door den Clown Mr. Wolff.	8. De viervoudige Rijschool. met 8 gedresseerde Schoolpaarden bereiden door de Heeren Directeur O. Carré, Götze, Philippi en Affelli. 10 MINUTEN PAUZE: Muziekpièce. 9. De Groote Akademische Voltige en Saltomortales, over 8 paarden door de Heeren van het Gezelschap. 10. Don Carlos, Schimmelhengst in de Hoogeschool bereiden door Mr. Maximiliaan 11. 8 Trakhener Hengsten gezamenlijk in vrijheid voorgesteld door de Directrice Mad. Amalia Carré. 12. Mr. Götze in zijne Parforce toeren op het ongezadelde paard als Jocky. 13. Parodie van den Engelschen Jocky, in zijne ongelooflijke sprongen op het ongezadelde paard door August de Domme.

TOT SLOT DER VOORSTELLING

Feestspelen onder KEIZER TITUS
IN DE VOLKS-ARENA TE ROME, MET VOORSPEL.

Mimische-Equestrisch Beelden, in twee Bedrijven met Ballet.
gearrangeerd door den Directeur O. Carré, nieuwe Costumes, Requisiten, romeinsche Rijtuigen, enz. naar Origineele Teekeningen.

- 1ste Bedrijf: Intrige en Bacchanaliën van een rijken Romijn.
Dans: Bacchanale met Solo en Groepeeriingen.
- 2de Bedrijf: In de Arena.
a. Romeinsche wapenspel.
b. Tweegevecht van Gladiatoren.

- c. Wapendans door 20 Amazones.
d. Course de Chars Romain.

Wedrennen met Romeinsche Rijtuigen

 TRIUMFTOCHT.

De tusschenbedrijven zullen worden afgewisseld door Mimische Intermezzo's Entrée's enz., door de CLOWNS en

AUGUST DE DOMME.

De Directie behoudt zich het recht voor naar omstandigheden eenige wijziging aan te brengen.

Morgen Dinsdag 23 September, 's avonds ten 8 ure,
ONHERROEPELIJK Groote Afscheids Voorstelling
met expresselijk gekozen Programma.

OSCAR CARRÉ,

Stadsdrukkerij, J. KL. AASSENS, 's-Hertogenbosch

Directeur van het Koninklijk Nederlandsch Circus.

Het is begrijpelijk, dat militairen in een garnizoensplaats een streepje voor hebben. Ook in onze stad was dat het geval, toen het circus Carré in 1887 op de Grote Markt zijn voorstellingen gaf.

*Militairen beneden de rang van Officier betalen slechts:
f. 0,60 voor de 2e rang en f. 0,30 voor de 3e rang.*

Mochten er Bosschenaren zijn, die er maar niet genoeg van kregen om naar dit Paardenspel te gaan: “ *Zij konden een Abonnement van 20 voorstellingen bekomen voor een bedrag van f. 16,00 per persoon.*”

In de periode gelegen tussen de openingsvoorstelling op dinsdag 28 juni en de slotvoorstelling op 16 juli verschenen er regelmatig advertenties in ons plaatselijk dagblad. In elk bericht werd één der circusnummers speciaal in de schijnwerpers gezet, hierdoor krijgen we toch min of meer een inzicht over het toen geboden programma.

Het Koninklijk Nederlandsch Circus Oscar Carré beschikt over een stal van 100 PAARDEN waaronder 60 School- en in vrijheid gedresseerde Paarden; alsmede ACHT TRAKHENER HENGSTEN.

Lucht – Gymnastiektroep HEGELMANN.

Springpaard Almansor bereden door den kleine ADOLF CARRÉ.

Mlle. ROSA en hare buitengewone exercitiën op het yzerdraad.

Japanesentroep TORIKATA.

De kleinste Jocky's met de twee springpaarden FALLSTAFF en ALMANSOR.

De “ VROOLIJKE DORPSBARBIER “ een komische pantomime gebracht door het geheele gezelschap.

Ook Directeur Oscar Carré schuwde de publiciteit niet.

In 1888 was er weliswaar geen optreden van circus Carré in 's-Hertogenbosch maar bij het doornemen van het krantenarchief kwamen we toch regelmatig berichten tegen over dit circus.

Het betrof informatie over een grote Kunst- en Prijzen Wedren te Nijmegen.

We vonden deze mededelingen zo interessant, dat wij ze aan onze lezers niet willen onthouden. (Zie bijlage H.)

Op woensdag 7 mei 1890 des avonds ten 8 ure openings voorstelling op de Grootte Markt.

Het Koninklijk Nederlandsch Circus Oscar Carré met een geheel nieuw Gezelschap - bestaande uit eerste Artisten zoowel Dames als Heeren - zal met een extra trein van Amsterdam hier aankomen om in den voor dat doel op de Grootte

Markt gebouwde circus een reeks van voorstellingen te geven gedurende 14 dagen in de Hoogere Rijkunst, Paardendressuur, Gymnastiek, Pantomimes. Benevens is dit gezelschap uitgebreid met een Corps de Ballet van 36 Dames.

Het circus is in het bezit van een stal met de Edelste Ras-paarden.

Een unicum is de Beer CAVIAR, gedresseerd staande te paard.

Hooge Rijschool à la flèche gereden door de directrice Amalia Carré

Hooge School op den Voshengst Szabernick door de heer Maximiliaan Carré

Koninklijke Post met acht poneys gereden door Albert Carré.

De openingsvoorstelling van het jaar 1891 vond plaats op 5 mei op de Grote Markt. De grote afscheidsvoorstelling op 21 mei. De Directie benadrukte in de advertenties, dat ze slechts korte tijd in ons land waren. Het circus was op doorreis naar Hannover. In dit seizoen was 's-Hertogenbosch de enige stad in Nederland waar het waterballet vertoond zou worden. Het programma stond onder de persoonlijke leiding van den directeur Oscar Carré van het Koninklijk Nederlandsch Circus.

In de meeste circus advertenties werden de onderscheidingen van directeur Carré breed uitgemeten.

RIDDER

der orde van den Eikenkroon, van de Leeuw en de Zon van Perzië.
van het Koninklijk Oostenrijks Gouden Kruis van verdienste van de Kroon.
van het Koninklijk Belgische Roode Kruis.
van het Groothertogdom van Meckelenburg Schwerisch Kruis van verdienste.

Er werd nog extra vermeld, dat het circus de beschikking had over vaste gebouwen te: Keulen aan de Rijn, Amsterdam, Wenen, enz.

Het gehele programma stond in het teken van:

CIRCUS ONDER WATER.

Een groote Origineele Pantomime met Groeperingen en Dansen zal het groote spektakel stuk begeleiden wanneer 75.000 liter water stroomend en schuimend voor de oogen van het publiek in enkele minuten in de Manége stroomt. Het geheel werd met groot succes 75 maal achter elkander te Amsterdam gegeven.

Ook de andere onderdelen van het programma werden vernoemd:

Corps de Ballet van 36 Dames.
Een stal met Paarden van de edelste rassen.
Uitmuntende Paardendressuur.
Gymnastiek.
Pantomime door alle medewerkers.
Eerste bedrijf: Bad-seizoen.
Tweede bedrijf: Leven en Bedrijf te Water en te Land.

Onmiddellijk na de slotvoorstelling van 21 mei werd opgebroken en nog dezelfde nacht stoomde het personeel van Carré's circus naar den vreemde.

Onze verslaggever besloot zijn recensie met: “ *een welgemeend tot weerziens* “

In de agenda's van de ingekomen stukken en besluiten van Burgemeester en Wethouders van 's-Hertogenbosch over de jaren 1800 – 1920 vonden we nog nadere informatie over deze aanvraag uit het jaar 1891 voor de betreffende voorstelling.

De toestemming door het College van onze stad verleent aan Oscar Carré om met zijn circus op de markt te staan valt slecht bij de marktkooplieden.

Ze protesteren hevig tegen dit besluit en eisen een vervangende plaats gedurende deze periode op de Schapenmarkt - Pensmarkt - Vugtherstraat om daar hun waren aan de man te brengen. Het Stadsbestuur is niet gelukkig met dit verzet en neemt contact op met de Commissaris van Politie en de directeur van de Waterleiding om een oplossing te vinden.

Uiteindelijk werd de vergunning aan Carré toch verstrekt onder de volgende voorwaarden:

- a. Inspectie op de openbare veiligheid en het brandgevaar door de Commissaris van Politie, alsmede de directeur van het Gemeentelijk Waterbedrijf en de Opper - Brandmeester.
- b. De brandputten moeten vrij blijven.
- c. De ruimte bestemd voor de stallen moet in onderling overleg bepaald worden.

De Bosschenaren moeten bijna 10 jaar geduld hebben om het circus Carré weer te kunnen begroeten. Daar zijn vele redenen voor aan te voeren:

De Treinramp in 1891.

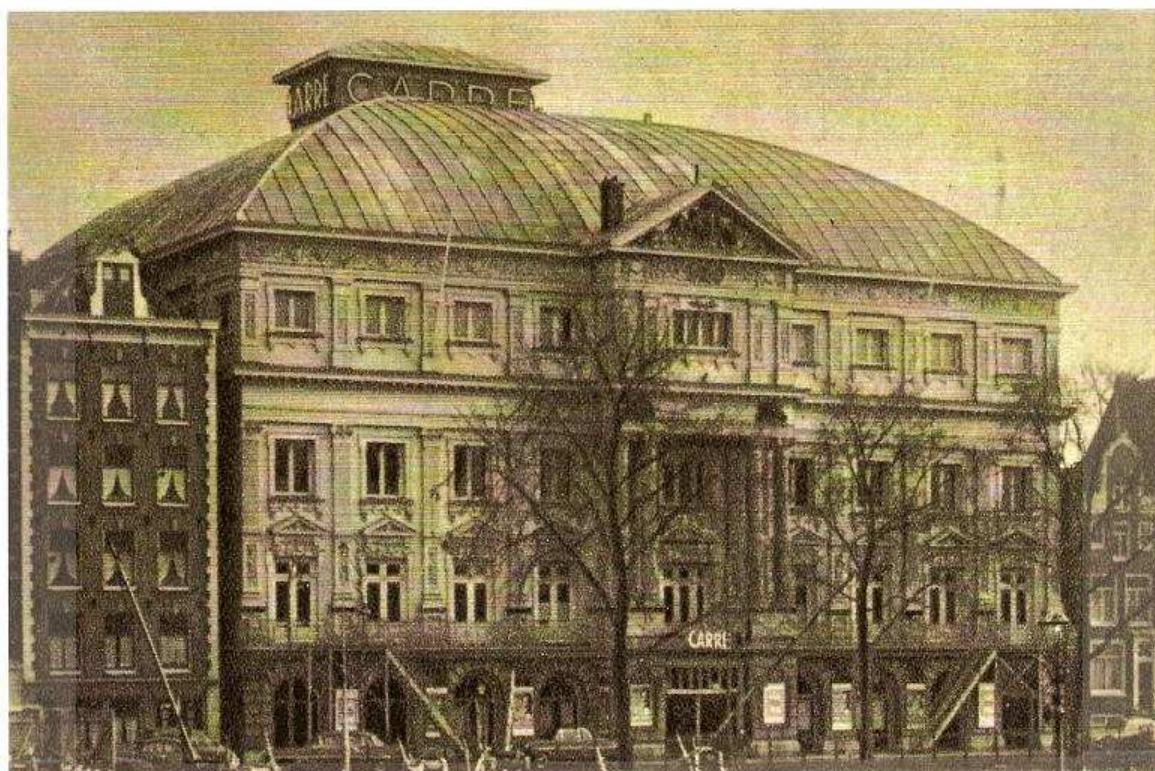
De ontbinding van het circusgezelschap in 1897.

De buitenlandse tournees.

Uitbreiding rondtrekkende circussen.

In het volgende hoofdstuk willen we nadere informatie geven over de tragische treinramp welke het circus Oscar Carré trof op 22 mei 1891.

FOTO: CIRCUS GEBOUW CARRÉ AAN DE AMSTEL TE AMSTERDAM.

DE TRAGISCHE TREINRAMP VAN 1891.

Ook het circusleven van directeur Oscar Carré kende zijn voorspoed en zijn tegenslagen. Een zwarte bladzijde vormde de gebeurtenissen rond het tragische ongeluk met de circustrein in Duitsland op 22 mei 1891.

De complete onderneming was met zijn artiesten, personeel en levende have per spoor op weg naar Hannover voor een gastspel.

Bij het plaatsje Kirchlängern in Duitsland kwam deze circustrein in botsing met een personentrein.

De gevolgen van dit ongeval waren rampzalig.

In het compartiment van het voorste treinstel, waar de familie Carré op dat moment vertoefde, werd de directrice Mevrouw Carré – Salamonsky op slag gedood. Ook haar man liep verwondingen op.

Tal van leden van het circusgezelschap werden min of meer ernstig gewond. Onder hen de beroemde clown Jacques Schuitenvoerder, welke aan zijn borst gewond werd.

Er was ook materiële schade aan de circus inventaris.

Niet alleen door de sterke persoonlijkheid van directeur Oscar Carré, maar zeer zeker ook dankzij de steun welke geboden werd door vele circusdirecties, slaagde hij erin zijn circus in stand te houden.

Twee weken na het fatale ongeluk vond alsnog de uitgestelde première van de circus voorstelling te Hannover plaats.

Oscar Carré werd in de pers alom geprezen om zijn doorzettingsvermogen en ondernemingsgeest.

In het programma nam de dochter Käetchen van het circus echtpaar Carré de plaats van haar overleden moeder in. Zij presenteerde zich aan het publiek gezeten op een schimmel als:

LA DAME BLANCHE.

Aan dit ernstig ongeluk werd ook uitvoerig aandacht besteed in de Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant.

Wij geven deze berichten, zoveel mogelijk, in de toen gebruikte tekst weer.

Onmiddellijk nadat het tragische bericht op de redactie van genoemde krant was binnen gekomen, werd er door deze een extra bulletin in onze stad verspreid.

Zoo-even komt de treffende tijding tot ons dat de extra-trein, die gister-nacht het personeel van Circus Carré naar Hannover voerde, te Kirchlängern nabij Osnabrück, in botsing is gekomen met een personentrein

Vanaf de plek des onheils komen er bij onze redactie telegrammen binnen met nadere berichten hieromtrent.

Osnabrück 23 mei 1891.

Op het station Kirchlängern is een personentrein met een extra - trein in botsing gekomen, in welke laatste het personeel van het Circus Carré gezeten was.

Verscheidene en daaronder, naar men zegt, ook Mevrouw Carré zijn gedood, vele anderen gewond.

N. Rott. Ct.

Bad-Oberhausen 22 mei 1891.

Aan het station Kirchlängern bij Löhne is een naar Osnabrück rijdende personentrein heden – namiddag ten 3 uur ter zijde ingereden op den daar stilhoudenden, uit Holland gekomen extra – trein welke het personeel en de paarden van het Circus Oscar Carré overbracht naar Hannover.

Volgens particuliere berichten zijn 7 personen gedood, onder welke Mevrouw Carré, wie de beide benen zijn afgereden. Velen zijn verwond. Het dochtertje des Heeren Carré is aan het hoofd gekwetst.

Vanuit de plaats Oberhausen zijn terstond een tiental Geneesheeren naar de plaats des onheils vertrokken.

Kölnische Zeitung.

Ter nadere informatie op het noodlottige gebeuren gaf de redactie de hierop betrekking hebbende berichten uit Hannover uitvoerig weer aan haar lezers.

Terwijl anders de directeur met zijn gezin in een gewonen trein de reis maakt, bevond zich de heer Carré en familie ditmaal bij uitzondering in den extra - trein.

Evenzoo was met het oog op de groote kosten ook alles, wat tot het waterballet behoort, en dat van Amsterdam uit, afzonderlijk hierheen was vervoerd, in den extra trein opgenomen.

De heer Dr. Anderegg uit Rosmalen, jaren lang een goed vriend des heeren Oscar Carré, is, naar wij vernemen, bij het bekend worden der ramp onmiddellijk naar de plaats des onheils vertrokken.

Deze onheilstijding treft, zo moogen we zeggen, de geheele burgerij.

En terecht, meenen wij.

Een schriller tegenstelling toch dan gelegen is tusschen het plezier en het genot, langer dan twee weken avond aan avond het Bossche publiek in het Circus geboden, waar de artisten om strijd met de meeste opgewektheid hun kunsten vertoonden en waar voortdurend een feestelijke vroolijke stemming heerschte, toejuichingen en bravo's weerklonken. Een grooter contrast tusschen dit alles en de vreeselijke verwoestingen, door deze botsing aangericht, is moeilijk denkbaar.

Dit onheil treft te dieper, om het zoo korte tijdsverloop, dat de ramp scheidt van de vreugde.

In een van de daarop volgende dagen werd aan dit onderwerp door ons plaatselijk dagblad nogmaals aandacht besteed door middel van een bijdrage, welke afkomstig was van onze oudstadsgenoot, de Heer Hagen, die nu woonachtig was te Linden nabij Hannover. Hij verkreeg deze gegevens uit de mond van enkele leden van dit Gezelschap.

Van de trein – Carré zijn de locomotief en de eerste twee wagens totaal vernield.

De wagon, waarin de familie Carré zat, toen de treinen tegen elkaar reden, werd over de goederenwagens tegen de tender geschoven en daarna over den kop langs de helling naar beneden geworpen.

De directeur Oscar Carré werd uit de wagon geslingerd en bekwam kneuzingen aan den arm; den knie en het gelaat.

Ook vele personen van het gezelschap Carré werden uit de trein geworpen en lagen met bebloede gezichten en gebroken ledematen langs het spoor. Het geweeklaag was hartverscheurend.

Mevrouw Carré - welke op 31 mei a.s. veertig jaar zou worden - werd verpletterd en overleed ter plaatse. De oudste zoon en drie andere kinderen werden min of meer ernstig gewond.

In het ziekenhuis te Hannover zijn 17 verwonden personeelsleden opgenomen. Over hunne toestand vernamen wij het volgende.

Het zes jarig meisje, *Amalia Wolff* is daar overleden.

Hare moeder, *Balletdanseres Mevrouw Wolff* is ernstig gewond.

De school – rijderes, *Mary Grothe* heeft beide benen gebroken.

De kunst – rijdster, *Mej. Adams* een been en haar kaakbeen.

De heer Jacques Schuitenvoerder *August de Domme* bekam kneuzingen aan borst en hoofd.

De heer *Pohlmann* (clown) ernstig geschroeid door den stoom van de locomotief; terwijl zijn vrouw van de schrik een ernstige inzinking heeft gekregen.

Twee Balletdanseressen hebben ernstige wonden aan hunne beenen. Bij een andere *Danseress* is de voet afgezet.

Mevrouw Persinger bekam een gebroken scheenbeen.

Bij de heer *Rabe*, bureelmedewerker, werden de beide armen ontwricht; mevrouw *Rabe* werd opgenomen met een gebroken arm.

De leden van de *Carpini Gymnasten Groupe* werden zwaar gekwetst.

De school – rijderes, *mlle. Neville* heeft haar beide benen gebroken.

Enkele paarden werden bij dit ongeluk licht gewond.

De schade aan het materieel van het circus schijnt mee te vallen.

De botsing tussen deze beide treinen was het gevolg van een te vroeg gegeven signaal tot het binnen-stoomen van den personentrein.

Bij het beschreven ongeluk kwamen ook de machinist en twee treinconducteurs om het leven. Mevrouw Carré zal tijdelijk op het kerkhof te Hannover worden begraven. In een latere periode zal zij in het familie-graf te Amsterdam worden bijgezet.

Vele telegrammen zijn als blijk van deelneming uit Holland aan de Familie Carré verzonden; waaronder een telegram van H.M. Koningin Emma.

FOTO: OSCAR CARRÉ (1846=1911) MET ZIJN EERSTE VROUW
AMALIA - SALAMONSKY EN HUN KINDEREN

CIRCUS CARRÉ.

3e deel.

In 1898 vraagt Oscar Carré aan het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch toestemming om zijn circus in de periode mei / juni 1899 op te bouwen op de Grote Markt.

Deze aanvraag wordt afgewezen.

Er is – aldus het college – voldoende grond aanwezig bij het oude station om de circustent met de stallen te plaatsen. (Bijlage D.)

Oscar Carré beantwoordde deze brief kort en krachtig:

Het cirque zal 's-Hertogenbosch dit jaar niet bezoeken.

In 1901 werd er een speelvergunning verleend aan Maximiliaan Carré = de zoon van Oscar = om zijn circus in de periode van 7 tot 23 mei hier op te bouwen.

Toen hij de speelvergunning op zak had, meende deze Maximiliaan de eis te kunnen stellen, dat hij alsnog de Grote Markt toegewezen zou krijgen. Het college hield echter voet bij stuk, geen circus op de markt.

We schreven het reeds eerder; het bloed kruipt toch waar het niet gaan kan, ook in de circuswereld.

Uit de correspondentie met ons stadsbestuur blijkt, dat Oscar weer het hoofd van de Carré's is. In de betreffende briefwisseling werd het verzoek gedaan om de speelvergunning = welke op naam stond van Maximiliaan Carré = over te zetten op zijn vader.

Op het stadhuis doen ze er niet moeilijk over en berichten per kerende post, dat de vergunning overgaat op Oscar Carré. Echter wel op dezelfde conditie: geen circus op de Groote Markt. Hij moet ook het betreffende garantiebedrag van 100 gulden binnen 14 dagen aan de gemeentelijke kassier betalen, anders verbeurt hij zijn recht. (Bijlage E. en F.)

Dan verschijnt de Commissaris van Politie weer eens ten tonele of liever gezegd in de piste. Hij richtte zich in een schrijven tot het college, omdat hij geattendeerd was op het feit, dat het circus Carré zich in een slechte en bouwvallige toestand zou bevinden.

Het college was niet gelukkig met dit schrijven en gaf de gemeentelijk Ingenieur - architect opdracht een nader onderzoek in te stellen. Zij verzochten hem om genoemde rapportage aan het stadsbestuur ter hand te stellen.

De gemeentelijk architect concludeerde in zijn rapport: (Bijlage G.)

Dat de samenstellende deelen verre van nieuw en oogelijk zijn. Zoals meestal bij die getimmerten geschiedt het opstellen en bijwerken op ruwe wijze. Daarom maakt het op de oppervlakkige toeschouwer een slechte indruk.

Eigenlijk moesten er gemeente - verordeningen bestaan, die een tent als deze om haar slechte staat niet toelaten. Gaat men in details na en beschouwt men aldus de onderling met allerlei tijdelijke en primitieve hulpmiddelen tot een samenstel vereenigde constructiën, dan kan vooralsnog niet worden geconstateerd, dat er bepaald gevaar bestaat voor het publiek.

Zoowel tegen onvoldoende hechtheid als tegen brandgevaar zullen van mijneent weegen de noodige maatregelen worden genomen en voorgesteld.

Bij de opbouw van het betreffende circus zal door of namens mij toezicht worden gehouden.

Was er voor de Bosschenaren ook nog van echt circus te genieten ? Jazeker !
 Het circus stond van 13 April tot en met 2 mei opgesteld op het stationsplein.
 Onze verslaggever was ter plaatse en schreef het navolgende verslag.

*Na een afwezigheid van 10 jaren weer terug in 's-Hertogenbosch.
 We zagen in de piste optreden:*

*Oscar Carré met al zijn macht en kracht de meester over de vurige hengsten.
 Käetchen Carré uitstekende School - rijderes.
 Albert Carré boven alle lof gereden de drievoudige springrijschool met drie
 Ierlandsche volbloed Paarden.
 Gebroeders Luciën en Hippolite in de dubbele galop voltige.
 Lola Schumann Kunstrijderes.
 Emile Aguimoff jongleur te paard.
 Marzallo en Millay gymnasten aan het rek.*

*In de manege werden door het Personeel beurtelings gebracht:
 Pantomime " Maffia " groote rovers pantomime.
 Pantomime " De Engelsche Jacht " een sport pantomime met ballet.*

- 30 April. Voorstelling ter benefici van Käetchen Carré.
 1 Mei. Voorstelling ter benefici van clown August de Domme (Busto); iedere
 amateur die driemaal staande te paard de manege doorrijdt, ontvangt van Busto een
 zilveren horloge.
 2 Mei. Groote dank- en afscheidsvoorstelling. Eere avond voor de heer Maximiliaan
 Carré*

In de krantencollectie van het jaar 1903 vonden we de navolgende gegevens.

Koninklijk Nederlandsch Circus Oscar Carré.

Optreden van 14 mei tot en met 11 juni 1903. Standplaats Koningsweg.
 Entreprijzen van f. 0,60 tot f. 1,50.
 Het circus brengt steeds wisselende programma's.

*In de stallen staan 115 der edelste Paarden.
 Corps de Ballet bestaande uit 50 Dames onder leiding van fraulein Hartwig.
 Elke voorstelling begint met:
 HULDE GROET AAN DE STAD s'-HERTOGENBOSCH door de heer en
 mevrouw Oscar Carré en de heer en mevrouw Maximiliaan en Albert Carré.
 Groote Hypologische optocht van de gezamenlijke raspaarden.
 Hypologische potpourie van gedresseerde volbloeds door de heer en mevrouw
 Oscar Carré.
 Mademoiselle Ella: stand-rijderes.
 Mademoiselle Rosa: voorstelling te paard.
 Heer Akadia: Russische Parforce - rijder.
 Albert Carré presenteert 3 hengsten en 12 fox - terriers.
 Sulky - Slangenvaart: eenige dressuur ter wereld.*

Mr. Francois: voltige op het ongezadelde paard.
Magnaten Quadrille door Mevrouw Carré, Käetchen Carré,
Armanda en Helma Corradini.
Clown Armando: gedresseerde apen en ezels.
Optreden van August Busto.

Afwisselend worden in de manege gepresenteerd:

Pantomime “ De Roos van Japan “   *Japansch Volksfeest.*
Pantomime “ Oorlog in Zuid Afrika “

In een der afleveringen van ons plaatselijk dagblad uit het jaar 1905 kwamen we een advertentie tegen dat het circus Carré van 25 juli tot en met 31 juli voorstellingen gaf op het Piusplein te Tilburg.

Op vrijdag 28 juli reed er na afloop der voorstelling een extra trein naar 's-Hertogenbosch en de tusschengelegen stations.

Vertrek des avonds 11,30 uur Spoortijd.

1906-----1907-----1908.

In de agenda's van ingekomen stukken en besluiten van Burgemeester en Wethouders van de stad 's-Hertogenbosch bevindt zich een brief van het circus Carré waarin men verzocht om een vergunning voor een optreden in het jaar 1906. Als voorwaarde stelde men de eis, dat er zowel vòòr als nà het optreden geen vergunning wordt verleend aan een ander circus. Het gemeentebestuur gaat met deze voorwaarde akkoord.

Na ontvangst van deze bevestiging treedt Carré opnieuw in correspondentie met het stadsbestuur. Men stelde dit bezoek toch liever uit tot de eerste helft van juni 1907.

“ Akkoord “ schreef ons college.

Toen het echter zover was, verwittigde men onze bestuurders, dat dezelfde periode in 1908 de Directie van het circus toch beter uit kwam.   Zou het nu wel serieus zijn ?

Ze hadden er kennelijk niet meer op gerekend; want de Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant schreef op 4 mei 1908: “ Een totaal onverwacht optreden op het Meierijplein van Circus Oscar Carré. “   (4 mei tot en met 11 mei)

Het programma bracht de navolgende nummers in de piste.

Heer Cyril en Mej. Fernandez: Kunstrijders.
Albert Carré: Vrijheids dressuren van Paarden met Russische Windhonden.
Les Rardeys: Muzikale fantasten.
Käetchen Carré: “ De Witte Dame “ fantasie op een Schoolpaard.
The 6 Kaufmans: Amerikaansche Kunst Wielrijderessen.
Victor: Jongleur te paard.
Les 5 Alonso's Bracco's: Spaanse Acrobaten.
Clowns.

De Directie van het circus had ook een nieuwe methode voor het bestellen van toegangskarten ontwikkeld. Deze was speciaal bedoeld voor: “ *de bewoners der omstreken.* “

- a. *Op zijn laatst 3 dagen vòòr den dag der voorstelling, die men te bezoeken wenscht, schrijve men een briefkaart met betaald antwoord aan het Bureau van den Cirque, met duidelijke opgaaf van aantal der gewenschte karten, voor welken dag en welken rang.*
  - b. *Op de briefkaart voor antwoord schrijve men zelf zijn eigen duidelijk adres.*
  - c. *Het Bureau antwoordt alsdan of de karten voorhanden zijn.*
  - d. *De karten kunnen op vertoon van de antwoordbriefkaarten van den Cirque op den dag der voorstelling aan het Bureau worden afgehaald tusschen 6 en 7 uur s'avonds.*
- N.B. Aan niemand worden meerdere karten verkocht dan noodig is voor eigen huisgezin.*

Op 27 juli 1911 overleed de heer Oscar Carré te Denemarken in de plaats Kopenhagen waar dit circus voorstellingen gaf.

Uit het hier ter stede verschijnende Dagblad noteerden we het volgende bericht.

Men seint ons uit Kopenhagen:

De Nederlandsche circusdirecteur Oscar Carré is hier overleden.

Volgens een nader Reuter – telegram is de heer Oscar Carré - wiens circus te Kopenhagen voorstellingen gaf - zaterdag op 65-jarige leeftijd gestorven. Hij had zich bij het baden eene verkoudheid op den hals gehaald, waaruit zich longontsteking ontwikkelde.

Omstreeks 1846 werd Oscar Carré geboren te Belgrado, waar zijn vader Carl Theodor Wilhelm Carré - die gehuwd was met de Rotterdamsche Käetchen de Gast - een circus bezat.

Op zeer bescheiden schaal waren zijn ouders voor zichzelf begonnen en vormden in dit circus de hoofdschotel van het programma.

Ze konden zich meten met de beste dresseurs en ridders en rijderessen.

Rond 1858 kwam Wilhelm Carré met zijn gezelschap naar Nederland. Hij kwam, zag en overwon en werd in ons land zo welwillend ontvangen, dat hij besloot zich hier voor goed te vestigen.

Hij bouwde zijn eerste circus in de Plantage te Amsterdam.

Wilhelm Carré overleed in 1873 te Graz. Toen in 1881 ook Adolf zijn vader in het graf was gevolgd, werd Oscar de leidende directeur.

Hij voerde aanstonds met vaste hand het bestuur en bracht zijn onderneming tot grooten bloei en tot een Europeesche vermaardheid.

In den persoon van Oscar Carré gaat een internationale figuur op het gebied der paardendressuur verloren.

Zijn inrichting was bekend bij het uitgaande publiek in alle hoofdsteden van Europa.

Onder zijn leiding werden voorstellingen gegeven voor verschillende Staatshoofden.

Een groot aantal Vorsten hebben Oscar Carré, door het verlenen van ridderorden, blijk gegeven van hunne waardering.

In 1915 verscheen er voor de eerste maal in 's-Hertogenbosch een Circus Carré dat onder directie stond van Directeur – Eigenaar Albert Carré.

De tent, welke geschikt was voor 4500 bezoekers, stond tijdens de speelperiode van 24 april tot en met 28 april opgesteld aan de Koningsweg.

In alle aankondigingen werden de technische installaties uitgebreid aangeprezen.

De grootste modernste luxe ingerichte reuzentent – circus met zijne buitengewone geillumineerde prachtige façade wordt door eigen twee elektrische centralen, bestaande uit twee groote locomobielen en twee zelfrijdende straatlocomotieven in verbinding met vier dynamo's, feeënriek verlicht.

Bij iedere weersgesteldheid is het aangenaam vertoeven voor onze bezoekers in de voorstellingen van het prachtige programma waarmede het circus den heelen winter in Amsterdam zulk een enorm succes mocht hebben.

Een echt Pracht Paardenspel.

Het repertoire bestond uit 300 nummers; in iedere voorstelling een geheel nieuw programma van 30 sensatie nummers.

De entreprijzen bedroegen tussen de f. 0,50 en f. 2,00.

De belangrijkste nummers uit het programma:

Heer en Mevrouw Carré: School- en Vrijheidsdressuren.

The Malmstons: Zweedse wielrijdersgroep.

Retour du Bal: Rij - act.

Troupe Garzonni; Jongleurs.

Rij – Jool: Hollandse Rij - act.

Cooke Trio: Sporting Reit Act.

Kapitein Nanssens: Zeeleeuwen.

Oriëntalisch Ballet van 24 dames.

Olifanten gebracht door Albert Carré.

Kamelen gebracht door Mevrouw Aladigan.

Pantomimes afwisselend gebracht:

“ Militair Kamp te Senegal “ groot militair schouwspel met medewerking van het gehele gezelschap.

“ Farmers Leven. “ exotisch wild - west pantomime.

In 1916 verwelkomen we in onze stad wederom het circus Albert Carré.

Het stond van 21 juni tot en met 26 juni 1916 opgesteld aan de Koningsweg.

In verband met de tijdsomstandigheden hanteerde het circus sterk verlaagde toegangsprijzen.

3e rang 45 cents.

2e rang 65 cents.

1e rang f. 1,00.

Klapstoelen f. 1,50.

Loge f. 2,00.

Hoogtepunten uit het programma:

Mr. Hubert: Komische Jongleur te paard.
Albert Carré: Vrijheids - dressuren.
Guirlander - Quadrille: door vier dames en vier heren.
Vittorino Corini: Vier Perzische Kamelen.
De kleine Cohen: gedresseerde Ganzen.
Little Fredet: gedresseerde Honden.
The Salvano's: Komische wielrijders.
La Troupe Serierse: moderne Gymnasten.
Maxton Brothers: Athletische Spelen.

In 1921 gaf het circus Albert Carré een aantal uitvoeringen in onze stad. De tent stond van 5 tot en met 8 juli waarschijnlijk opgesteld nabij de Koningsweg.

Nadat het plaatselijk dagblad de komst van circus Carré had gemeld, verscheen er een mededeling in dezelfde krant met de navolgende tekst:

Wacht op circus Taraselli, gèèn sportonderneming maar echt circus.!!

Taraselli is echter nooit in onze stad verschenen.

De door ons beschreven advertentie van circus Albert Carré begon met onderstaande tekst in hoofdletters:

ZEER VOORNAME SPORTONDERNEMING.
 LAAT U NIET DOOR MARKTSCHREEUWERS – RECLAME VAN
 KLEINE CIRCUSSEN OVERBLUFFEN. !!!

Een programma van uitsluitend wereldnummers.

55 gedresseerde Paarden, niet op papier maar in de manege.
8 Schoolpaarden.
5 gedresseerde Zeeleeuwen door Kapitein Nansen.
Heer Cooke: twee dwerg - Olifantjes en dwerg - Poneys.
Heer en Mevrouw Denijs met Komisch Paardnummer.
Mejuffrouw Mieke: Deensche Schoolrijderes.
Miss Cooke als " La Dame Blanche "
Albert Carré: Vrijheidsdressuren.
Drie Heren Glauert: Jockeys.
Kastello Comp.: Wiplank Acrobaten.
Mr. Strathmare met zijn ijzersterke kaak en nekspieren.
Drie Lotto's: Fietsacrobaten.
Clown Bobby: gedresseerde Huisdieren.
Adamis Bros: Hoogemast Acrobaten.
Plauet: vangt door een kanon afgeschoten kogels onder meer met zijn nek op.

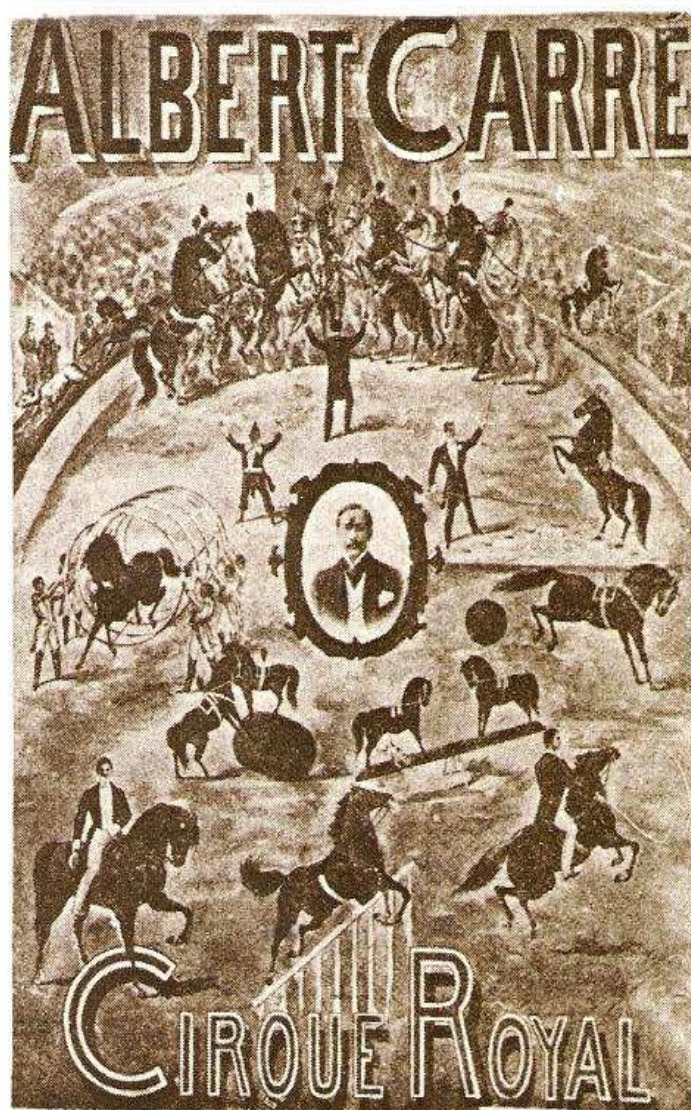

Met het optreden van circus Carré onder directie van Albert Carré eindigt de geschiedenis van ons Circusverhaal over het Koninklijk Nederlandsch Circus Carré in onze stad 's-Hertogenbosch.

In 1923 moest deze telg uit dit roemrijke circus geslacht zich in Brussel gewonnen geven.

De herinneringen aan het Koninklijk Nederlandsch Circus Oscar Carré zijn bewaard gebleven in het imposante gebouw, dat circusdirecteur Oscar Carré in het jaar 1887 liet verrijzen aan de oevers van de Amstel in de stad Amsterdam.

AFFICHE VAN HET CIRCUS ALBERT CARRÉ

Paardendressuur.

BRONNEN

Geraadpleegde Boeken.

- Circus.....J. van Doveren.
De Bonte Droom van het Circus.....J. van Doveren / Fred. Thomas.
Braaf ! Bravo ! Bravour !.....Bewerkt door F. van Dixhoorn.
Circus in Europa.....Fred. van Sluis.
70 Jaar circus in Nederland.....J. J. van Best.
90 Jaar Carré.....Han Peekel.
Rond het Paardenspel.
    150 Jaar Circus in 's-Hertogenbosch.....Henk Bruggeman.

Krantencollectie van het Stadsarchief van 's-Hertogenbosch.Agenda's van ingekomen stukken en besluiten van Burgemeester en Wethouders
van s'-Hertogenbosch over de jaren 1800 - 1920.Brabants Historisch Informatie Centrum.

Boeken en Archieven over het onderwerp Jaarmarkten en Kermissen.

BIJLAGEN

Bijlage A.

Een schrijven van de Burgemeester en Wethouders van de Stad Brussel van 26 mei 1879 waarin zij zich tot het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch wenden, met de vraag of de heer M. Carré, directeur van een circus, nog in de stad woonachtig is. Mocht dat niet (meer) het geval zijn, dan zouden zij het plezierig vinden indien het nieuwe adres aan hen bekend zou worden gemaakt. Het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch beantwoordt deze brief (**Bijlage B.**) met de mededeling, dat de heer M. Carré de stad heeft verlaten; volgens ingewonnen informatie zou zijn nieuwe adres Zwolle zijn.

Bijlage C.

Een verzoek van de heer Oscar Carré uit het jaar 1882 om zijn tent vanaf 17 mei te mogen plaatsen op de Grootte - Markt. Het College geeft hem volgaarne toestemming, evenwel de tent moet geplaatst worden op de Esplanade.

Bijlage D.

De Gebroeders Carré - onder Directie van Maximiliaan Carré - vragen ten behoeve van het Koninklijk Nederlandsch Circus te Amsterdam een speelvergunning voor een periode in de maanden mei of juni van het jaar 1899. Benevens het plaatsen van hun tent op de Grootte Markt

Bijlage E.

Aanvraag van Maximiliaan Carré om de aan hem verleende vergunning voor optreden in April / mei 1901 over te dragen aan zijn vader Oscar Carré. Hij verzoekt het college als staanplaats aan te wijzen de Grootte Markt.

Bijlage F.

Akkoord verklaring van het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch betreffende de overdracht in het jaar 1901 van de vergunning op naam van Oscar Carré. Er wordt geen toestemming verleend voor de opbouw van het circus op de Grootte Markt.

Bijlage G.

Brief uit het jaar 1901 van de Ingenieur – Architect van de gemeente 's-Hertogenbosch inzake de slechte en bouwvallige toestand van het Circus Carré.

Bijlage H.

Advertentie Circus Oscar Carré inzake wedrennen te Nijmegen.

App. N° 4661.

N° 1328 au Mer 1879

ADMINISTRATION
COMMUNALE
DE
BRUXELLES.

Bruxelles, le 26 Mai 1879

6e Division.

N° 8350

Messieurs,

Nous vous prions de bien vouloir nous faire connaître si M. Carré, Directeur de Cirque réside encore en votre ville.

Dans la négative, vous nous obligeriez en nous faisant connaître sa nouvelle adresse.

Veuillez agréer, Messieurs, l'assurance de notre considération distinguée.

*Par le Collège:
Le Secrétaire,*

[Signature]

*Le Collège des Bourgmestres
et Echevins,
[Signature]*

Messieurs les Bourgmestres et Echevins,

Bois-le-Duc.

M. S.

Paris, le - Rue, le 24 Mai 1879.

N^o: 44.461

Messieurs,

En réponse à votre lettre du 16 de ce mois,
N^o: Direction N^o: 8357, nous avons l'honneur de
vous faire savoir que M. Carré, Directeur
de Cirque, a quitté notre ville. D'après nos
renseignements, sa nouvelle adresse est à
Briolle.

Avec, Messieurs, l'assurance de notre
considération distinguée.

Le Collège des Nourgemistes
et Associés

Le Secrétaire Communal
J. M. A.

4 N° 700
 Aan den Wellolelen Achtbaren
 Heeren Burgemeester, Wethouders
 der Stadt 't Hertogenbosch.

$\frac{2}{2}$ 02

Wellolelen Achtbaren!

De ondergetekende Oscar Carré
 Directeur van het Koninklyk
 Nederlandsch Circus, neemt
 na de verschuldigde eerbied
 belydenlyk de vryheid te Wellol.
 Achtb. ten neederzichte te verzoeken
 hem de vergunning te verkeeren
 om van af den Zeventiende Mei
 aanstaande voorstellingen te
 mogen geven. In zyn Circus
 of tent te doen plaatsen op de
 grote markt

J. welke doende
 Oscar Carré
 Amsterdam 1 February
 1882
 Directeur

Adres. Binnen Strootel N° 125
 Amsterdam

Ag. 1535.
1575

aan
de Wel Edele Achtbare Heere Burgemeester
en Wethouders
van
s Hertogenbosh.

Uren reverentlijk te kennen Gelovener Gavri
pnder Directie van Maximilian Gavri, opbloe-
terende het Koninklijk Nederlandsch Circus te
Amsterdam tegenwoordig sich bevindende in
engagement te Moscou (Russie).

dat Adressanten het voornemen hebben
opgevoet in de tijd maanden Juli en Augustus
een reeks van voorstellingen te geven te s Hert-
ogenbosh op de groote Markt in de hoogere
rykumst paardensport, gymnastiek en
pantomimen, enz. en daartoe de ver-
gunning van U Edele Achtbare noodig hebben.

dat Adressanten sich mitsdien perthodig
tot U Edele Achtbare wenden met het beleefd
verzoek dat het U moge behagen hun de

benodigde vergunning te verleenen en voor en tijdens
de aangezegde tijd geen andere Circusgezelschap
in deze gemeente toe te laten.

Amsterdam 30 Juni 1898

J. Wolk, doende
voor U. Edell. Achtbare
de dienstwillige, dienaar
Karmens Gebroeders Carré
C. Carré

Akies
Circus O. Carré
Amsterdam

359
 Heer Ed. Achtbare Heeren
 Burgemeester, Wethouders
 van de Hertogendobele

Heer Ed. Achtbare Heeren,

Onder dankbetuiging voor Uw Ed. A. vergoeding
 den 22 Nov: 1900, hem verleend, verzoekt ondergeteekende
 belooft deze vergoeding op naam van zijn vader
 den Heer Oscar Carré, directeur v. d. St. N.
 Circus, te Brussel (au Cirque Royal
 rue de l'Enseignement), welwillend over te drag.
 dat, zijn vader den Heer Oscar Carré belooft
 verzoekt, met het oog op 4 welslagen der Leer-
 achtbare onderneming als Circus-landplaats
 nogthans de grootebaarheid te willen aanwijzen
 dat, voor de misumme prachtige Fantomines
 open geent in den grond behoefte gegraven te
 worden en de voorstellingen van vormsedelje
 den 13 April tot ongeveer 2 Mei e. k. zullen
 plaats hebben; het edoek, door de uitgebraid-
 heid van het nieuwe Circusgebouw, wenschelyk
 is met den opbouw mede klaar e. k. zal
 worden beoopenen worden

Uw welk doende

Samuel Carré

gerien en eveneens
 overaan komstig zijn wensch

Carré

Brussel den 12ten Februari 1901

N°. 359.

Antw. op adres d. d.
12 februari 1901
betreffende
Stansplaats Circus.

14 februari 1901

N.

In antwoord op ^{uwer} uw nevensvermeld ^{schrijven} berichtten wij u, dat de vergunning, den 24^{den} November 1900 aan den heer Max. Carré verleend, aan u overgaat, mits door u binnen 14 dagen na dagtekening dierz. worde overgemaakt een bedrag garantiebetr. van 1000 bijgetreke waaraan de vergunning vervalt.

Wij hebben evenwel echter hetgeen u bij onzen brief van 24 Januari jl. reeds aan den heer Max. Carré is medegedeeld, n. l. dat een plaatsing van uw Circus op de Grote Markt alhier door ons niet wordt kan worden toegestaan.

Naar de voorstellingen volgens bevestigend rapport medio April zullen aanvangen, hebben wij geen bezwaar dat met den opbouw van het circus medio Maart worde begonnen.

B. H.

M. B. W.

den heer Oscar Carré.
directeur van het
Kon. Ned. Circus.
Rue de l'Enseignement.
Brussel.

GEMEENTE 'SHERTOGENBOSCH.

Toezicht op het bouwen, enz.

den 4 April 1901.

G^o N° 302

Onderwerp:

Bericht op 27 Maart 1901
 N^o. n: 657.
 Circus Carré

Bijl. teruggaand
 stuk.

Naar aanleiding van nevensge-
 meld schrijven heb ik de eer Uedelachtbaren
 mede te deelen dat bij den opbouw van het
 circus van mijnentwege toezicht wordt ge-
 houden.

De samenstellende deelen zijn verre van
 nieuw en weinig vogelyk en, zooals meestal bij
 die getimmerden, geschiedt het opstellen en
 bywerken op ruwe wijze.

Daarom moet het geheel, vooral op
 den oppervlakkigen behouwer, een slechten in-
 druck maken. Ik ga buitendien verder en kan
 mij voorstellen dat gemeenteverordeningen zonder
 kunnen bestaan die een tent als deze om haar
 slechten staat niet toelaten.

Gaat

Aan
 Hoeren Burgemeester
 en Wethouders

Bijlage G.

Gaat men echter in details na en beschouwt men aldus de onderling met allerlei tijdelijke en primitieve hulpmiddelen tot één samenstel vereenigde constructien, - dan kan m. i. vooralsnog niet worden geconstateerd dat er bepaald gevaar voor het publiek dreigt.

Hoewel tegen onvoldoende hechttheid als tegen brandgevaar zullen van mijnentwege de nog noodige maatregelen worden genomen en voorgesteld. Tegen het onvoltooid zijn der inrichting, moet eene meer definitieve opnemming nog plaats hebben en mocht daartoe aanleiding bestaan zal ik Uw College alsnog op bedenkingen wijzen.

De bouwverordening verbiedt niets en schrijft niets voor omtrent de hechttheid van het gebouw.

De Ingenieur Architect,
J. J. K. K. K. K. K.

Nijmegen 1888

WEDRENTERRAIN.

GROOTE Kunst-enPrijzen- Wedrennen.

Koninklijk Nederlandsch

CIRCUS OSCAR CARRÉ.

Hiermede heb ik de eer het gesachte publiek van 's-Hertogenbosch en Omstreken mede te deelen, dat ik mij voorstel te NIJMEGEN op het Wedrenterrein een buitengewoon grooten

Kunst-enPrijzen-Wedren

te organiseeren, en wel op o

~~Don~~ Donderdag 30 Augustus, des namiddags ten 3 ure,

o. a. komen er 12 verschillende Nummers voor, waaronder één Nummer voor

Heeren Liefhebbers.

Zij die aan deze wedrennen wenschen deel te nemen, echter met paarden, welke nog nimmer op een renbaan geloopt hebben, gelieven zich aan te melden aan het bureau van den Circus OSCAR CARRÉ tot Dinsdag 28 Augustus, 's voormiddags 12 ure.

Inleggeld 10 Gulden.

Eerste prijs 200 Gulden.

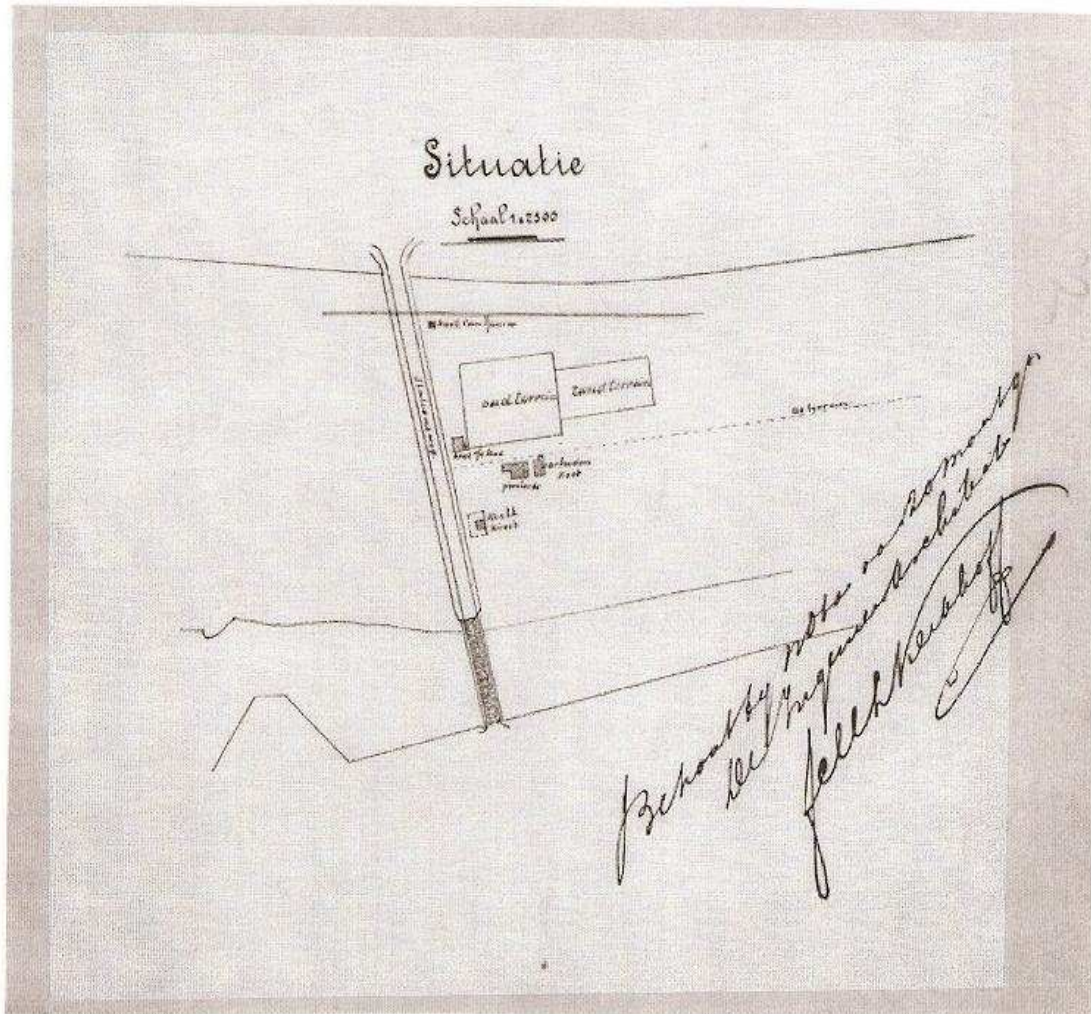
Tweede prijs al het inleggeld als premie.

OSCAR CARRÉ.

Directeur van het Koninklijk Nederlandsch Circus, Ridder van het Koninklijk Oostenrijksch Gouden Kruis van Verdiensten met de Kroon, van het Koninklijk Belgisch Roode Kruis en van het Groothertogdom Mecklenburg Schwerinsch Kruis van Verdiensten.

Eigenaar van Circusen te Keulen a. d. Rh., Amsterdam, Weenen enz.

FOTO: PLAN TOT AANLEG VAN EEN CIRCUSTERREIN AAN DE STATIONSWEG TE 'S-HERTOGENBOSCH

HET CIRCUS CARRÉ IN 's-HERTOGENBOSCH.

- Jaar 1867. Tijdens de kermisweek (juni) op de markt het circus W. Carré.
- Jaar 1868. Tijdens de kermisweek (juni) op de markt het circus W. Carré.
- Jaar 1872. Tijdens de kermisweek (juni) op de markt het circus Oscar Carré.
- Jaar 1879. Periode 22 April = 11 Mei op de markt het circus Oscar Carré.
- Jaar 1884. Tijdens de kermisweek (sept.) op de Esplanade het circus Oscar Carré.
- Jaar 1887. Periode 28 Juni = 16 Juli op de markt het circus Oscar Carré.
- Jaar 1890. Periode 7 Mei = 23 Mei op de markt het circus Oscar Carré.
- Jaar 1891. Periode 5 Mei = 21 Mei op de markt het circus Oscar Carré.
- Jaar 1901. Periode 13 April = 2 Mei op het Stationsplein het circus Oscar Carré.
- Jaar 1903. Periode 14 Mei = 11 Juni aan de Koningsweg het circus Oscar Carré.
- Jaar 1908. Periode 4 Mei = 11 Mei op het Meierijplein het circus Oscar Carré.
- Jaar 1915. Periode 24 April = 28 April aan de Koningsweg het circus Albert Carré.
- Jaar 1916. Periode 21 Juni = 26 Juni aan de Koningsweg het circus Albert Carré.
- Jaar 1921. Periode 5 Juli = 8 Juli aan de Koningsweg het circus Albert Carré.

TRANSPORT EN OPBOUW VAN HET CIRCUS CARRÉ

Alle inspanningen ten spijt, is de oogst aan gegevens met betrekking tot het transport en de opbouw van het reizende circus Oscar Carré wel zeer matig.

Uit berichten in de kranten wordt het ons wel duidelijk, dat het transport van en naar een speelplaats geschiedde per spoor.

Het vervoer van de circuswagens vanaf het stationsemplacement naar de plaats waar het circus werd opgebouwd, gebeurde met behulp van paarden.

Als regel had de directie een voldoende aantal werkpaarden op stal staan. Mocht dit om de een of andere reden niet voldoende zijn, dan werden er bij de stalhouderijen in onze stad trekpaarden ingehuurd.

Over de afmetingen en de inrichting van het houten gebouw waarin de voorstellingen werden gegeven, is ons weinig bekend.

In de Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant van juni 1872 lezen we, dat de:

Zomerkermis, welke op St. Jan den 24 Juny invalt, nog al belangrijk belooft te zullen zijn.

Wij zien een vierde gedeelte der Grootte Markt ingenomen door het kolossale cirque van den heer Oscar Carré; de hier welbekende en algemeen hooggeachte Directeur van het grootste paardenspel, dat wij nog zagen.

Aan de hand van de advertenties in het genoemde dagblad constateren we, dat rond 1901 het circus van L. Blumenfeld reeds voorstellingen gaf in een tent welke van:

“ deugdelijk zeildoek is opgetrokken. “

Uit de lange verblijfsduur van circus Carré hier ter stede, trekken we de conclusie, dat zowel in het jaar 1901 als 1903 onze stad nog bezocht werd door het circus met een houten bouwsel waarin de voorstellingen plaats vonden. Naar onze mening beschikte circus Carré pas vanaf 1905 over een tentcircus.

Hoewel ook dit circus over een vaste kern circusbouwers beschikte, kwamen we een advertentie tegen waarin *“losse krachten”* voor de opbouw werden gevraagd.

Op het moment, dat de goudkleurige Kroon = een teken, dat het een koninklijk circus was = op het bouwsel werd aangebracht, tapte de directie gratis bier voor de werkers.

Aan de hand van foto's uit het Amsterdams Historisch Archief, waarop het interieur van het reizende circus staat afgebeeld, wordt het ons duidelijk dat bij de aankleding rijkelijk gebruik werd gemaakt van gedrapeerde gordijnen en kroonluchters. Ook de aanwezige zitplaatsen maken op ons een rijke indruk.

Pas op de dag van de openingsvoorstelling arriveerden, eveneens met de trein, de dames van het Corps de Ballet alsmede de overige personeelsleden. Zij werden ondergebracht in de gemeubileerde kamers die door de directie in onze stad gehuurd waren. Ook de familie Carré zal dit voorbeeld wel gevolgd hebben.

In het winterseizoen = als het vaste gebouw te Amsterdam bespeeld werd = nam de directeur met zijn gezin de woning in gebruik, die gelegen was boven de entree van het circus.

Voor de grote collectie paarden was er voldoende ruimte in de aanwezige stallen.

De transport wagens werden op een terrein in de nabijheid geplaatst.

Zowel het materiaal als de paarden welke men niet ter plaatse nodig had voor deze circusvoorstellingen, werden gestald in de gebouwen aan de Dorpsstraat te Hees.

Bij toeval kwamen we in het bezit van een artikel, dat was samengesteld door de heer Jan Brauer, over de circusstallen van Carré.

Voor alle duidelijkheid: hiermee worden noch de stallen in het gebouw aan de Amstel bedoeld, noch de stallen bij het reizende circus.

Het gaat hier om een bouwwerk, dat ook heden ten dage nog aanwezig is in het dorp Hees, gelegen onder de rook van de stad Nijmegen.

Op het daarbij gelegen landgoed stond eertijds ook een villa, welke de naam droeg van: “Huize Welgelegen”

De familie Carré heeft dit landhuis, vanaf ongeveer 1900, ook een aantal jaren bewoond. Met name in de periodes tussen de speelseizoenen verbleven zij hier. In de volksmond werd de naam van Huize Welgelegen als snel veranderd in: “Villa Carré”

Aan de hand van de archiefbescheiden weten we, dat Oscar Carré in september 1904 aan het College van de gemeente Hees een vergunning vraagt voor de plaatsing van een houten gebouw aan de Dorpsstraat voor het tijdelijk:

“Remiseeren van transportwagens en het stallen van een gedeelte zijner Schoolpaarden”

Op de bouwtekening stond nader beschreven, dat deze stalling ruim 60 meter diep was en 35 meter breed. Deze ruimte was geschikt voor het onderbrengen van ongeveer 100 paarden.

De remise = welke een ronde vorm had = was in eerste instantie bedoeld voor de berging van de transportwagens. Gezien zijn cirkelvormige uitvoering, zal deze ruimte waarschijnlijk ook de functie hebben gehad van oefenpiste voor de circuspaarden.

Het hier beschreven onderkomen zal voornamelijk in gebruik zijn geweest in de periode dat het circus niet op reis was in Nederland of op tournee in het buitenland.

Oscar Carré had de bedoeling om dit houten complex zo snel mogelijk te vervangen door een onderkomen dat opgetrokken was van steen. Een noodzakelijke grote en kostbare verbouwing aan het gebouw te Amsterdam noopte hem echter om deze plannen een jaar uit te stellen.

In een schrijven van februari 1905 verzocht hij het gemeentebestuur van Hees om de aan hem verleende vergunning inzake deze houten stallen alsnog met een jaar te verlengen.

Het college gaat hiermede akkoord.

De uit steen opgetrokken paardenstallen zijn in een latere periode alsnog op deze plaats gebouwd. Onze circusdirecteur heeft deze stallen na de oplevering echter maar een korte periode in gebruik gehad als onderkomen voor zijn levende have.

Kort na het overlijden van Oscar Carré in 1911 komen de gebouwen in handen van een aardewerkfabriek. Deze Fabrikant vroeg in 1913 een bouwvergunning aan de gemeente Hees om deze stallen geschikt te maken als fabriekshal.

Tot op dit moment zijn de contouren van de paardenstallen van Circus Carré nog steeds aanwezig op het genoemde landgoed in Hees.

Villa Carré = inmiddels gesloopt = is enige jaren bewoond geweest door Oscar Carré met zijn derde echtgenote E. Maud Adams.

Na de dood van haar man is zij met haar dochtertje Wilhelmina in deze villa blijven wonen. In het jaar 1919 vertrokken beiden naar Brussel.